

URPOLAN KOULUN RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Työn tilaaja
Mikkelin kaupunki
Maaherrankatu 9-11
50101 Mikkelä
Ilkka Tarkkanen, kaavoituspäällikkö

Työn tekijät
Ramboll
Niemenkatu 73
15140 Lahti
P +358 20 755 611
F +358 20 755 7801
www.ramboll.fi

Eveliina Könttö, arkkitehti
Niina Ahlfors, arkkitehti
Tiina Heikkilä, insinööri (AMK)

Kannen kuva
Ramboll

Nykytilavalokuvat
Ramboll

Suoritusajankohta
Työ on suoritettu ajalla syyskuu – joulukuu 2018

Päiväys
21.12.2018

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto	1
1.1	Rakennuksen ja sen lähiympäristön yleiskuvaus	1
1.2	Kaavatilanne	1
1.3	Selvityksen tarkoitus	1
1.4	Menetelmät	2
2.	Historiallinen tausta	3
2.1	Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen historia, paikan historialliset kerrokset	3
2.1	Toiminnallinen historia, koulut 1950- ja 1960-luvun Mikkelissä	5
2.2	Arkkitehtuurihistoria, tyylihistoria ja suhde ajan suunnitteluperiaatteisiin	6
3.	Rakennushistoria	9
3.1	Suunnittelu- ja rakentamisvaiheet	9
3.2	Alkuperäinen koulurakennus	9
3.3	Keskeiset muutosvaiheet	15
4.	Nykytilan kuvaus	17
4.1	Ulkotilainventointi	17
4.2	Sisätilainventointi	23
5.	Kaupunkikuvallinen analyysi	30
5.1	Suhde lähiympäristöön	30
5.2	Rakennuksen rooli kaupunkikuvan rakentajana	30
5.3	Suhde muihin saman aikakauden ja toiminnan rakennuksiin Mikkelin kantakaupungin alueella	30
6.	Johtopäätökset	30
6.1	Kohteen harvinaisuus, tyypillisuus ja edustavuus	30
6.2	Kohteen alkuperäisyys ja historiallinen todistusvoimaisuus	31
6.3	Kohteen historiallinen kerroksisuus	31
6.4	Arvio kohteen arvoista	31
6.5	Suosituksat kaavoitukselle	31
7.	Lähteet	32

1. JOHDANTO

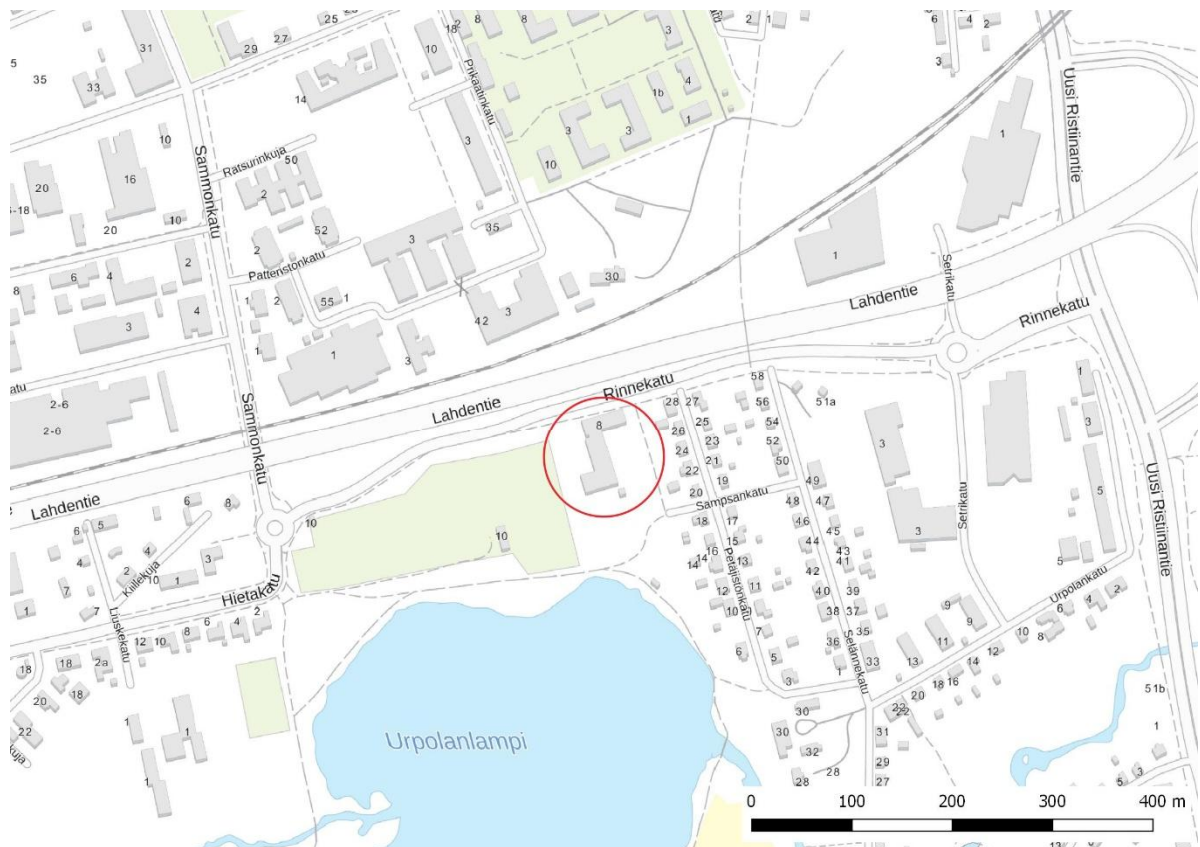
1.1 Rakennuksen ja sen lähiympäristön yleiskuvaus

Urpolan koulu, alkuperäiseltä nimeltään Urpolan kansakoulu, sijaitsee Mikkelin kaupungin keskusta alle kahden kilometrin etäisyydessä etelään osoitteessa Rinnekatu 8 ja kiinteistöllä 491-11-16-2. Koulun pohjoispuolella kulkee Rinnekatu, Lahdentie sekä rautatie. Eteläpuolella on Urpolanlampi virkistysalueineen. Koulun itäpuolella sijaitsee pääosin 1940-1950-luvuilla rakentunut Urpolan pientaloalue, jolla on kaupunkikuvallisia, rakennushistoriallisia sekä historiallisia arvoja. Koulun länsipuolella on lähiliikuntapuisto.

Urpolan koulu koostuu kolmesta s-kirjaimen muodostavasta rakennusosasta; 3-kerroksisesta juhlasalisieivestä, 3-kerroksisesta luokahuonesieivestä ja 1-kerroksista veistossalisieivestä. Rakennus on valmistunut vuonna 1955 ja sen on suunnitellut arkkitehti Eero Jokilehto.

Koulurakennus on ollut koulukäytössä valmistumisestaan saakka. 1980-luvulla kunnostettiin puu- ja metallityön tilat ja 1990-luvulla hallintotilat. 2000-luvulla toteutettiin kahdessa osassa koulun laaja peruskorjaus.

Urpolan koulu on perusopetuksen alakoulu, johon kuuluu hallinnollisesti myös Moisio sairaala-alueella toimiva sairaalaopetus alakouluikäisille. Lisäksi koulussa toimii maahanmuuttajien valmistavaa opetusta. Oppilaita on 233.

Urpolan koulun sijainti opaskartalla.

1.2 Kaavatilanne

Alueella on voimassa asemakaava nro 494, joka on vahvistettu vuonna 1978. Kaavassa Urpolan koulun tontti on opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialuetta (YO). Suurin sallittu kerroskorkeus on III. Kaavassa ei ole kouluun kohdistuvia suojelumerkintöjä.

1.3 Selvityksen tarkoitus

Urpolan koulussa on todettu sisäilmaongelmia. Mikkelin kaupunginvaltuusto päätti alkukesästä, että Urpolaan rakennetaan uusi, 850 oppilaan aluekoulu ja vanha koulu puretaan. Uuden yhtenäiskoulun on tarkoitus olla valmis vuonna 2021.

Urpolan koulun asemakaavan muutos on tullut vireille 2.8.2018. Kaavamuutoksen tavoitteena on mahdollistaa uuden koulun rakentaminen alueelle siten, että vanha koulu voi jatkaa toimintaansa rakentamisen aikana. Tämän selvitys on tarkoitettu alueen asemakaavoituksen ja muun suunnittelun sekä päätöksenteon lähtötiedoksi. Alueen ja rakennusten käyttö ratkaistaan kaavoitus- ja lupamenettelyiden yhteydessä.

Selvityksen tavoitteena on koota päävaiheet rakennuksen historiasta, muutosvaiheista ja nykytilasta sekä kuvata rakennuksen ominaispiirteitä ja arvoja. Selvitys pyrkii arvioimaan koulua osana kaupungin historiaa ja maisemaa sekä suhteuttamaan sitä 1950- ja 1960-lukujen vaiheen koulu-arkkitehtuurin kehitykseen. Selvitys ei sisällä rakennusten kuntoarvioita tai muita teknisiä selvityksiä.

1.4 Menetelmät

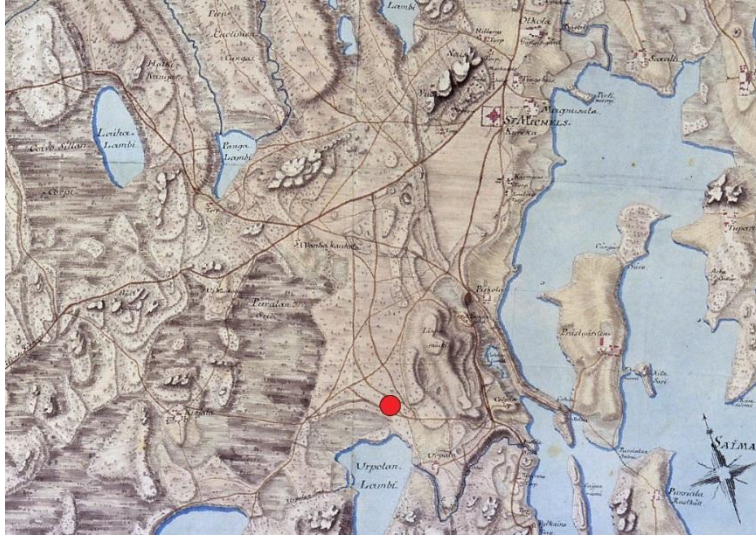
Mikkelin kaupungin rakennusvalvonnan arkistosta löytyi koulun alkuperäiset piirustukset sekä useita muutospiirustuksia. Alkuperäisten piirustusten ja työselityksen sekä muutospiirustusten pohjalta on kuvattu rakennuksen historiaa ja siinä tapahtuneita muutoksia. Keskeisiä kirjallisia lähteitä koulurakennuksen ja alueen historiasta ja rakentumisen vaiheista ovat olleet *Mikkelin kaupungin historia II, Kasvamista ja oppimista: Urpolan koulu 1955-2005* sekä *Olen Urpolasta: Urpolan kaupunginosan mennyttä elämää lasten ja aikuisten silmin*. Kattava lähdeluettelo on tämän selvityksen kappaleessa 7.

Maastokatselmus suoritettiin sisä- ja ulkotilojen osalta 22.10.2018. Maastokatselmuksen aikana rakennus ja sen ympäristö dokumentoitiin valokuvaamalla ja tekemällä kirjallisia muistiinpanoja. Rakennuksen osalta tutkittiin keskeiset sisätilat. Inventointihetkellä luokkahuonesiiven 1-3 kerrokseen ei ollut pääsymahdollisuutta tiloissa tehtyjen korjaustoimien takia. Valokuvat, joissa ei ole lähdeviitettä, ovat selvityksen tekijän.

Selvityksen on tilannut Mikkelin kaupunki. Kaupungin yhteyshenkilönä tässä työssä on ollut kaavoitusinsinööri Kalle Räinen. Selvityksen on laatinut Ramboll. Lähtöaineiston kokoamisesta, maastokatselmuksista ja raportin kokoamisesta on vastannut insinööri (AMK) Tiina Heikkilä. Selvityksen sisällöstä ja johtopäätöksistä ovat vastanneet arkkitehdit Niina Ahlfors ja Eveliina Könttä.

2. HISTORIAALLINEN TAUSTA

- 2.1 Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen historia, paikan historialliset kerrokset
Mikkelin kirkonkylä sijoittui 1700-luvulle tultaessa nykyisen kivisakastin ympäristöön. 1700-luvun lopun rekognosointikartta osoittaa, että nykyisen Urpolan alueen halki on kulkenut useita kulkureittejä jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Lukuun ottamatta Urpolanlammen itärannalle sijoittuvaa Urpolan kartanoa, alueella ei karttaan ole osoitettu muuta asutusta.

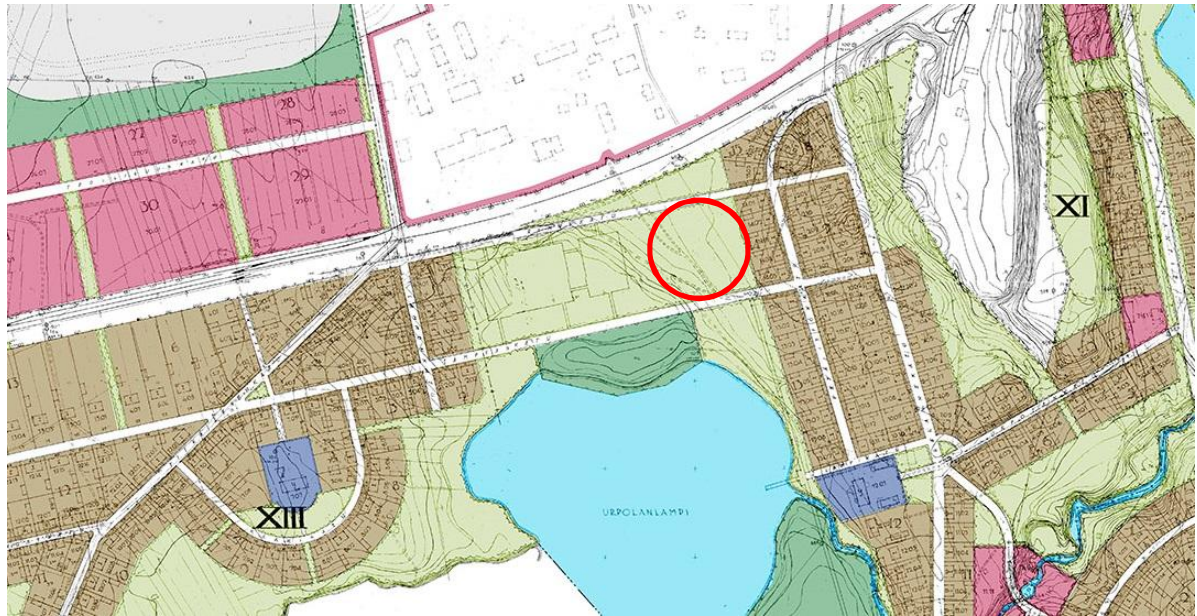

Ote 1700-luvun lopun rekognosointikartasta, jossa Urpolan koulun sijainti on osoitettu punaisella pallolla.

1800-luvun lopulta saakka Mikkelin kaupungin ympäristöön oli alkanut syntyä vapaamuotoisesti tiiviimpää asutusta. Rakentamisen halpuus sekä rakennus- ja järjestyssääntöjen puuttuminen edistivät alueiden rakentamista. Urpola oli otollista aluetta asutuksen levitä, koska kasarmialue oli lähellä, vuonna 1887 valmistunut rautatie kulki vieressä ja kaupungin keskusta oli kilometrin päässä. Nykyisen Rinnekadun paikkeille alkoi nousta Urpolan kartanon mäkitupalaiskylä.

Mikkelin kaupungista alkoivat loppua vapaat rakennustontit 1900-luvun alussa. Esikaupunkialueita oli kasvanut kaupungin kylkeen, mutta kaupungilla ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa niiden tontti-kauppoihin tai rakennusten kuntoon ja sijaintiin. 1920-luvulla saatiin aikaan laki, jonka mukaan kaupunkiin voitiin liittää maita pelkästään hallinnollisella päätöksellä. Tämän seurauksena Mikkelin kaupunki havitteli lisämaata kaikista ilmansuunnista. Vuonna 1931 kaupunkiin liitettiin suurella alueliitoksella muun muassa Kirjalan ja Urpolan tilat sekä Kattilansilta. Urpolan alue muuttui Mikkelin kaupunginosaksi nro 11.

Esikaupunkikysymyksen ratkaisemiseksi arkkitehti O.I Meurman sai toimeksiannon laatia alueen ensimmäisen asemakaavan, joka valmistui vuonna 1938. Asemakaavassa selkeät kulkuväylät Selännekatu, Urpolankatu, ja Petäjistönkatu jakoivat Urpolan lohkoihin, joihin Meurman suunnitteli tilavat asuintontit, joissa oli suuret puutarha-alueet. Oli ennakoitavissa, että alueelle tulisi jatkossa erityisesti lapsiperheitä. Sen vuoksi Meurman varasi myös koulun tontin ja tilaa urheilualueelle sekä ranta-alueille yhteisiä virkistysalueita. Alueen rakentuminen alkoi kuitenkin vasta sotien jälkeen 1940-1950-lukujen vaihteessa.

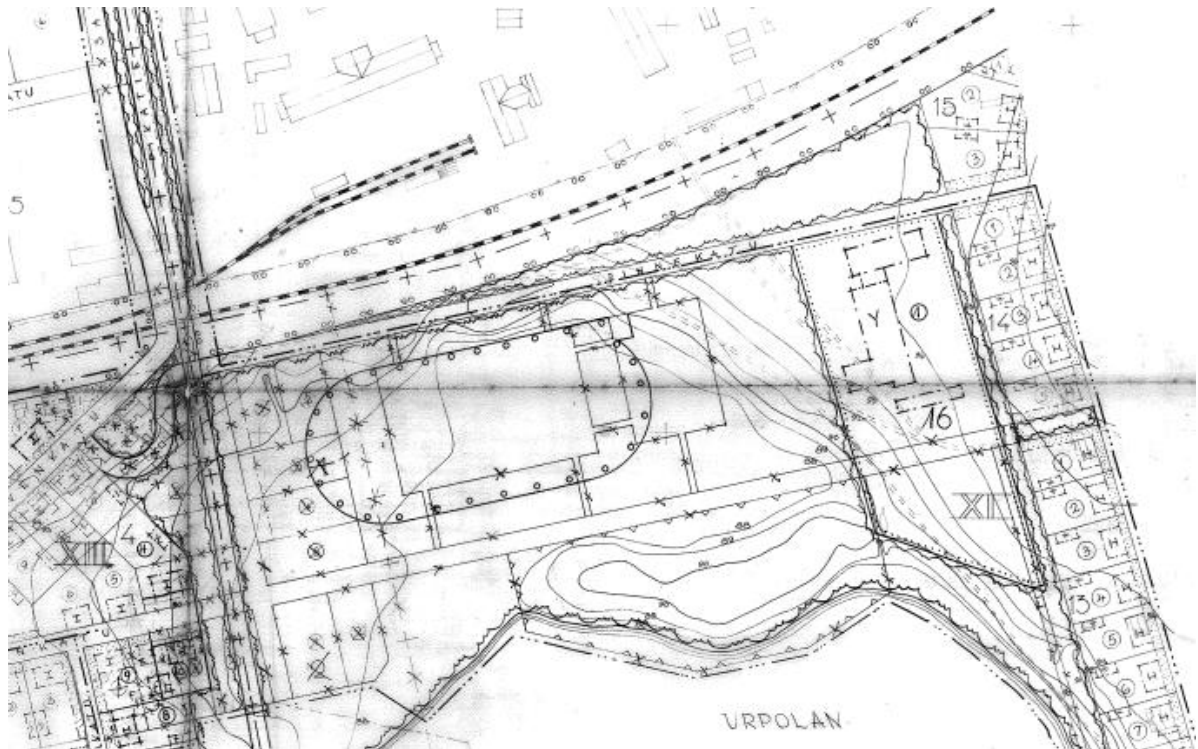

Ote Meurmanin asemakaavasta vuodelta 1938. Kartalla on korostettu värein eri maankäyttömuotoja; asuinrakentaminen ruskealla, metsä- ja puistoalueet vihreällä, teollisuustoiminta pinkillä ja julkiset rakennukset sinisellä. Urpolan koulun sijainti on osoitettu punaisella ympyrällä. (Mikkelin kaupunki)

Alueen ilmakuvasta kesäkuulta 1941 nähdään, että Urpolan pientaloalueella sijaitsi tuolloin vasta muutamia asuinrakennuksia. (Mikkelin kaupunki)

Urpolan koulun ja urheilukentän asemakaava vahvistui vuonna 1953. Kaavan laati kaupunginarkkitehti Eero Jokilehto. Kaavassa koulu osoitettiin tontin itäosaan ja urheilukenttä länsiosaan. Kentän tieltä kaavasta poistettiin muutama rakentamaton asuintontti. Koulurakennus valmistui vuonna 1955.

Ote Eero Jokilehdon kaavasta vuodelta 1953. (Mikkelin kaupunki)

Kaupunginosana Urpola oli valmis ja täyteen rakennettu 1970-luvulla. Vuonna 1978 vahvistettiin koulun asemakaavan muutos, jolla päivitettiin koulutontin rakennusalojen rajoja ja osoitettiin tehokkuusluku. 1980-luvun puolivälissä valmistui radan ja Rinnekadun väliin nykyinen valtatie 5 eli Lahdentie. Tien valmistuminen rauhoitti jossain määrin Urpolan elämää.

2.1 Toiminnallinen historia, koulut 1950- ja 1960-luvun Mikkeliissä

1900-luvun alussa Mikkelin kaupunki oli merkittävä koulukaupunki, joka veti oppilaita laajalta alueelta Etelä-Savosta. Mikkelin ensimmäinen kansakoulu perustettiin kaupunkiin 1872. Koulu toimi nykyisellä Maaherrankadulla vanhassa puutalossa, kunnes kansakoululle rakennettiin omat kaksi rakennusta 1889 Savilahdenkadulle. Yksikerroksinen hirsitalo kävi pian ahtaaksi ja sen viereen valmistui 1902 kaksikerroksinen, kivinen koulutalo (nykyinen Päämajakoulu). Linnanmäellä Mikkelin pitäjän puolella kansakoulu oli aloittanut toimintansa vuonna 1870. Tuota ennen seudulla oli toiminut jo yksityinen kansakoulu Hirvensalmen Apajalahdella vuodesta 1863, Mikkeliissä yksityinen ruotsinkielinen Antellin neitien tyttökoulu vuodesta 1854 ja ala-alkeiskoulu vuodesta 1847.

Varsinainen koulukaupunki Mikkelistä alkoi kehittyä 1872 perustetun Lyseon myötä. Suomenkielinen tyttökoulu perustettiin 1879 ja Yhteiskoulu 1905. Koulujen määrä kasvoi myös esikaupunkiliitosten myötä 1931, jolloin kaupunki sai maalaiskunnalta vuonna 1870 Linnanmäen koulun, vuonna 1900 perustetun Lähemäen koulun ja vuonna 1910 perustetun Rouhialan koulun.

Talvi- ja jatkosodan aikana kaikki Mikkelin kansakoulurakennukset (Keskuskoulu, Lähemäen koulu, Rouhialan alakansakoulu) oli otettu puolustusvoimien käyttöön. Lyseon koulurakennus toimi sotasaaralana ja tuhoutui pommituksissa vuonna 1940. Uusi Lyseon rakennus valmistui koulukäyttöön 1942 lopulla. Myös tyttökoulun rakennus tuhoutui sodan aikana ja uusi koulurakennus valmistui syksyllä 1951. Syyslukukausi 1945 oli ensimmäinen rauhanaikana alkanut lukukausi Mikkeliissä kevään 1939 jälkeen.

Sotavuosien aikana oli kansakoululaisten määrä Mikkelin kaupungissa nopeasti lisääntynyt ja kasvu jatkui vielä melko pitkään sotien jälkeenkin. Erityisen nopeasti oppilasmäärä lisääntyi 1950-luvun alkupuoliskolla, jolloin tilanahtauskin kouluissa oli pahimmillaan. Kaupunginvaltuusto päätettyä uuden koulurakennuksen sijoittamisesta ostettiin vuonna 1949 uutta koulua varten tontti Urpolalammen koillisreunalta. Rakennustöitä ei kuitenkaan päästy aloittamaan vielä puoleen vuosikymmenen. Näinä vuosikymmeninä huoneistotilanne vaikeutui entisestään. Vuorolukua käyttämälläkään ei saatu tiloja riittämään.

Pitkään suunnitteilla ollutta Urpolan koulu päästiin rakentamaan vasta vuonna 1954 ja rakennus valmistui vuonna 1955. Tilapuute jatkui edelleen kuten myös vuoroluku. Samantapaisin ongelmia oli toki muillakin kaupungeilla, mutta kouluhallituksen lukuvuonna 1961-1962 toimeenpaneman tutkimuksen mukaan tilanne oli kuitenkin pahin Mikkeliissä. Oppilasluokkia oli mainittuna vuonna 71 ja luokkahuoneita 40. Kouluhallituksen veloitettua Mikkelin kaupungin antamaan selvityksen siitä, miten kansakoulun huoneistokysymys aiottiin ratkaista, kaupunginhallitus asetti tammikuussa 1962 toimikunnan rakennustoiminnan aikataulua suunnittelemaan. Kaupunginvaltuusto hyväksyi toimikunnan laatiman suunnitelman toukokuussa samana vuonna, ja sen mukaan ensiksi rakennettavan Lähemäen kansakoulun olla valmis ottamaan vastaan oppilaat 1.9.1964. Kansalaiskoulun ja kansalaisopiston yhteisen koulutalon piti olla valmis tasan kaksi vuotta myöhemmin. Keskuskoulun laajennustyön oli valmistuttava 1.9.1968, Rouhialan koulun laajennustyön 1.9.1970 ja kaupungin läntisten osien uuden koulurakennuksen 1.9.1972 mennessä. Suunnitelma ei sellaisenaan kuitenkaan toiminut.

Mikkelin Keskikoulu aloitti toimintansa vuonna 1956. Omaa koulurakennusta ei ollut ja koulu aloitti toimintansa Mikkelin kauppaoppilaitoksen tiloissa. Uusi Keskikoulun rakennus valmistui väliaikaiseen käyttöön alkuvuodesta 1960 ja vihkiäisjuhlaa vietettiin syksyllä 1960. Lähemäen koulua päästiin rakentamaan vasta kevättalvella 1965 ja rakennus valmistui kevätlukukauden alussa 1965. Samana vuonna valmistui myös Mikkelin yhteiskoulun lisärakennus. Syyslukukauden 1966 alkuun valmistuvaksi aiotun kansalaiskoulun ja kansalaisopiston yhteisen toimitalon rakentaminen lykääntyi ja sen seurauksena tammikuussa 1967 johtokunta ryhtyi toimiin uuden koulun aikaansaamiseksi. Lokakuussa päätettiin koulun rakentamisesta Siekkilään ja Siekkilän koulu valmistui syyslukukauden 1972 alkuun mennessä. Se oli suurin kansakoulutalo Mikkeliissä ja siihen oli varattu tilat myös kansalaiskoululle ja erityiskoululle. Siekkilän koulun valmistuttua voitiin vuoroluku vihdoin lopettaa Mikkelin kansakoululaitoksessa.

Laki koulujärjestelmän perusteista astui voimaan elokuussa 1970. Peruskoulujärjestelmään tuli kunnissa siirtyä vaiheittain vuosina 1972-1977. Peruskoulun myötä Suomen koulujärjestelmässä siirryttiin yhtenäiskouluun. Varsinainen kansakoulu, kansalaiskoulu ja keskikoulu yhdistettiin yhdeksänvuotiseksi yleistä peruskasvatusta antavaksi yhtenäiseksi peruskouluksi. Peruskoulu toi mukanaan myös maksuttoman kouluruokailun.

2.2 Arkkitehtuurihistoria, tyylihistoria ja suhde ajan suunnitteluperiaatteisiin

2.2.1 Eero Jokilehto (1907-1995)

Eero Jokilehto valmistui Teknillisestä korkeakoulusta 1936 ja toimi valmistumisensa jälkeen muun muassa Jussi Paatelan ja Erkki Huttusen toimistoissa. Vuonna 1945 Jokilehto valittiin Mikkelin kaupunginarkkitehdiksi, jonka myötä hän pääsi laatimaan asemakaavoja sekä rakennusjärjestyksen sodasta toipuvaan Mikkeliin. Kaupunginarkkitehdin työn ohella Jokilehto pyöritti koko ajan omaa toimistoaan. Työkiireiden vuoksi Jokilehto erosi kaupunginarkkitehdin tehtävästään 1952. Hän toimi myös omien suunnittelutöidensä ohella lääninarkkitehtinä vuosina 1957–1970. Virkauran jälkeen Jokilehto jatkoi työskentelyä omassa toimistossaan, jossa hänen viimeiseksi työkseen jäi Mikkelin kaupunginkirjasto vuodelta 1975.

Jokilehdon vaikutus Mikkelin katukuvaan oli varsin merkittävään. Hänen vaikutuksensa tapahtui aikana, jolloin puukaupunki kasvoi maakunnan moderniksi keskukseksi. Jokilehdon päätyönä pidetään Mikkeliissä sijaitsevaa valtion varastotaloa. Nuijamiehen asuinalueella on monia arkkitehti Eero Jokilehdon suunnittelemia 1950-luvun alkupuolen pien- ja kerrostaloja. Ahonkadun molemmin puolin on useita Jokilehdon suunnittelemia jyrkkäkattoisia asuintaloja (Ahonkatu 5-14). Nuijamiestenkadun ja Ilmarisenkadun varrella on useita rapattuja ja tiilikattoisia Jokilehdon suunnittelemia kerrostaloja (Ilmarisenkatu 13-17 ja Nuijamiestenkatu 25-27)

Jokilehdon suunnittelemaa rakennuksia:

- 1940-1950-luvun omakotitalot Ahonkatu 5-14, Mikkeli
- 1946 Naisvuoren näköalaviljonki, Mikkeli
- 1950-luvun kerrostalot Ilmarisenkatu 13-17 ja Nuijamiestenkatu 25-27, Mikkeli
- 1950 Lähemäen lastentalo, Mikkeli
- 1953 Osuuskauppa Suur-Savo, Mikkeli
- 1965 Valtion virastotalo, Mikkeli
- 1970-luvun kerrostalot Tuppuralan Pohjankaassa, Mikkeli
- 1976 Mikkelin pääkirjasto

Lähemäen lastentalo. (Mikkelin kaupungin museot. Foto Roos)

2.2.2 Kouluarkkitehtuuri 1950- ja 1960-luvuilla

Kuten koko maassa, myös Mikkeliissä 1950-luku oli koulujen rakentamisen vuosikymmen. Sotien aikana koulurakentamisessa oltiin eletty hiljaiseloa ja sotien jälkeen voimavarat piti suunnata jälleenrakentamiseen. Koulurakentaminen käynnistyiikin mittavampana vasta 1950-luvun puolella. Tällöin myös suuret ikäluokat tulivat kouluikänsä.

1950-luvun koulurakennuksen tyypillinen jäsentely perustui luokkahuoneiden rivistölle. Luokkasiipi oli keski- tai sivukäytävällinen, ja siitä erillään oli voimistelusalusiipi. Siivet sijoitettiin joko peräkkäin, porrastetusti tai toisiinsa nähden kohtisuoraan riippuen maaston muodoista tai arkkitehtonisista tavoitteista. Siivet olivat yleensä erikorkuiset, koska tilojen kerroskorkeudet ja -luvut poikkesivat toisistaan. Rakennuksen muodolla voitiin rajata ja suojata valoisaan ilmansuuntaan avautuvaa koulupihää.

1950-luvun alkupuolella koulurakennusten pääasiallinen runkomateriaali oli tiili ja paikalla rakentaminen oli vallitseva toteutustapa. 1950-luvun loppupuolella tiili vaihtui teräsbetoniin ja erilaisia ulko- ja väliseinäelementtejä otettiin käyttöön. Maaseudun pienet kyläkoulut olivat edelleen puurakenteisia.

Ensimmäiseen tai pohjakerrokseen sijoittuivat yleensä yhteiset tilat kuten ruokasali, käsityön tilat ja kerhohuone. Ylemmissä kerroksissa oli luokkahuoneet. Opettajanhuone pyrittiin sijoittamaan keskeiselle paikalle. Keskikäytäväkouluja, joissa luokkahuoneet sijaitsevat peräkkäin käytävän molemmilla puolilla, rakennettiin erityisesti ajanjakson alkupuolella. Kapeampirunkoinen sivukäytäväkoulu, jossa luokat ovat käytävän toisella sivulla, oli tavoitellumpi, koska siinä luokkahuoneet voitiin suunnata paremmin valon ja ilmansuuntien mukaan. Tyypillinen osa koulukokonaisuutta olivat opettajien ja talonmiehen asunnot. Asunnot sijoitettiin joko omaksi siivekseen koulurakennuksen jatkeeksi tai erilliseen asuinrakennukseen koulutontille.

1950-luvun koulussa portaikoissa, auloissa ja käytävillä yleisin lattiamateriaali oli mosaiikkibetoni, jota saatettiin kuvioida. Luokkahuoneissa käytettiin linoleum-mattoja. Muovipohjaiset lattialaatat tulivat käyttöön vuosikymmenen lopulla. Tilojen akustiikkaan kiinnitettiin huomiota ja rei'itetyt kipsilevyt sekä muut äänenvaimennuslevyt yleistyivät. Sisäseinien värit olivat materiaalien omia värejä yhdistettyinä vaaleisiin maalipintoihin. Vaikka tehosteväripintoja käytettiin harvoin, saatettiin kuitenkin esimerkiksi kaiteiden pinnat maalata voimakkailla väreillä.

Kangasalan keskikoulu edustaa tyypillistä 1950-luvun koulurakentamista. (Museoviraston kuvakokoelma. Kuvaaja: Pekka Kyytinen)

1960-luvulla koulujen rakentaminen oli edelleen vilkasta, vaikkei lainkaan samassa mittakaavassa kuin edellisellä vuosikymmenellä. Koulujen suunnittelussa jatkettiin ja kehitettiin 1950-luvun kouluratkaisuja. 1950-luvulla syntyivät myös uudet koulutyypit hallikoulut ja solukoulut. Hallikoulussa oli toiminnat kokoava suuri keskusaula, jonka ympärille pienemmät tilat sijoituivat. Solukoulussa tilat jaettiin itsenäisiin luokahuoneisiin. Näiden lisäksi kehitettiin myös erilaisia atrium-, kampa- ja paviljonkityyppejä.

1960-luvun tyypillinen koulurakennus oli matala, nauhaikkunallinen ja suorakulmainen. Matalissa koulurakennuksissa vesikattomuodot monipuolistuivat ja korkea harjakatto korvattiin esimerkiksi epäsymmetrisillä tai vastakkaisilla pulpettikatoilla. Julkisivumateriaalina, rungoissa ja väliseinissä betoni valtasi alaa ja vastaavasti puun osuus vähentyi. Betonin ohella punatiili ja kalkkihiekkatiili olivat yleisiä julkisivu- ja väliseinämateriaaleja sekä rapattuina että puhtaaksimuurattuina. Lisäksi julkisivuissa käytettiin myös Minerit-levyjä eli kuitusementtilevyjä.

Sisätiloissa käytäviä levennettiin ja niistä avattiin portaikkojen ja lasiseinien välityksellä näkymiä ulos ja muihin tiloihin. Luokahuoneisiin saatiin valoa kahdelta sivulta, kun käytävän puoleisille seinille tehtiin yläikkunat. 1960-luvulla yleistyivät kouluterveydenhuollon, lääkärin ja joissain tapauksissa hammaslääkärin tilat osaksi koulujen tilankäyttöä. Pienitehoiset koneelliset ilmanvaihtojärjestelmät alkoivat korvata uusissa koulurakennuksissa painovoimaista ilmanvaihtoa.

1960-luvun kehitys koulusuunnittelussa alkoi vuosikymmenen alussa uusien koulutyypien kehityksessä. Vuosikymmenen lopulla monipuolistuminen tapahtui myös sisätilojen suunnittelun osalta. Käytännössä sen vaikutukset tulivat täysimääräisinä esiin seuraavan vuosikymmenen koulusuunnittelussa.

Roihuvuoren kansakoulu pian valmistuttuaan. (Arkkituutuurimuseo. Kuvaaja: Simoa Rista)

3. RAKENNUSHISTORIA

3.1 Suunnittelu- ja rakentamisvaiheet

Huoneistokysymys oli sotien jälkeisinä vuosikymmeninä aina 1970-luvun alkuun asti suuri ongelma Mikkelin kansakoululaitoksessa. Kaupunginvaltuusto päättettyä uuden koulurakennuksen sijoittamisesta ostettiin vuonna 1949 uutta koulua varten tontti Urpolanlammen koillisreunalta. Koulun tarve oli huomioitu kaavassa, mutta koulun paikaksi oli osoitettu nykyisen Mikael-koulun paikka Urpolanlammen luoteispuolella. Meurmanin asemakaavaa tarkennettiin koulun sijainnin osalta vuonna 1952, jolloin osoitettiin koulurakennuksen sekä urheilukentän paikat. Urpolan koulun asemakaavan muutoksen laati kaupunginarkkitehti Eero Jokilehto ja se vahvistettiin 27.1.1953. Kaavassa koulurakennus osoitettiin tontin itäosaan ja urheilukenttä länsiosaan.

Pitkään suunnitteilla ollutta Urpolan koulua päästiin rakentamaan vasta maaliskuussa 1954. Koulurakennuksen urakoi Mehtälä & Seppälä Oy. Arkkitehti Eero Jokilehdon suunnittelema koulutalo saatiin käyttöön hieman keskeneräisenä helmikuussa 1955, vihkiäiset pidettiin 8.10.1955. Arkkitehti Martti Riihelä laati Jokilehdon piirustuksiin muutoksia tilaohjelmaan tulleiden päivitysten ja kaupunginhallituksen määräämien muutosten pohjalta, tämän vuoksi lopullisissa lupakuvissa on Martti Riihelän allekirjoitus.

Selännekatua, taustalla Urpolan koulu. (Finna. Mikkelin kaupungin museot. Kuvaaja: Väisänen)

3.2 Alkuperäinen koulurakennus

3.2.1 Ulkotilat

Pihapiiri

Valmistuessaan koulurakennus sijaitsi näkyvällä paikalla pääosin vielä rakentamattoman Urpolan pientaloalueen laidalla. Koulun itäpuolella oli jonkin verran syntynyt omakotiasutusta Petäjistönkadulle ja Selännekadulle. Urpolan alueen rakentuminen jatkui edelleen kohti etelää. Myös koulun länsipuolella Pitkäjärvenkadun varrelle oli rakentunut omakotitaloja.

Urpolan kansakoulu sijoitettiin suorakaiteen muotoisen tontin pohjoisosaan siten, että sen itäpuolelle jäin niin sanottu sisäpiha ja eteläpuolelle leikki- ja oleskelualue. Sisäpihalle rakennettiin sadekatos, joka alkuperäisessä asemapiirroksessa oli osoitettu rakennuksen eteläpuolelle. Pallokenttä rakennettiin koulun itäpuolella alkuperäisestä asemapiirroksesta poiketen. Pohjoisosastaan tontti rajautui Rinnekatuun. Idässä kouluntonttia erotti rakenteilla olleista Urpolan omakotitonteista kaipa viherkaistale. Etelässä koulutontin ja Urpolanlammen väliin oli osoitettu viheralue.

Kuvassa poika Rinnekadulla, taustalla Urpolan kansakoulu (Lähde: Olen Urpolasta -kirja).

Ulkohahmo ja julkisivut

Uusi koulurakennus oli kerrosalaltaan noin 3 700 m². Perusmuuri valettiin betonista ja kantavat ulkoseinät muurattiin punatiilestä. Vaaleaksi rapattu koulurakennus koostui kohtisuoraan toisiinsa nähden sijoitetuista nelikerroksisesta luokahuonesiivestä ja juhlasalisiivestä. Luokahuonesiiven yhteydessä oli matala yksikerroksinen veistosalisiipi.

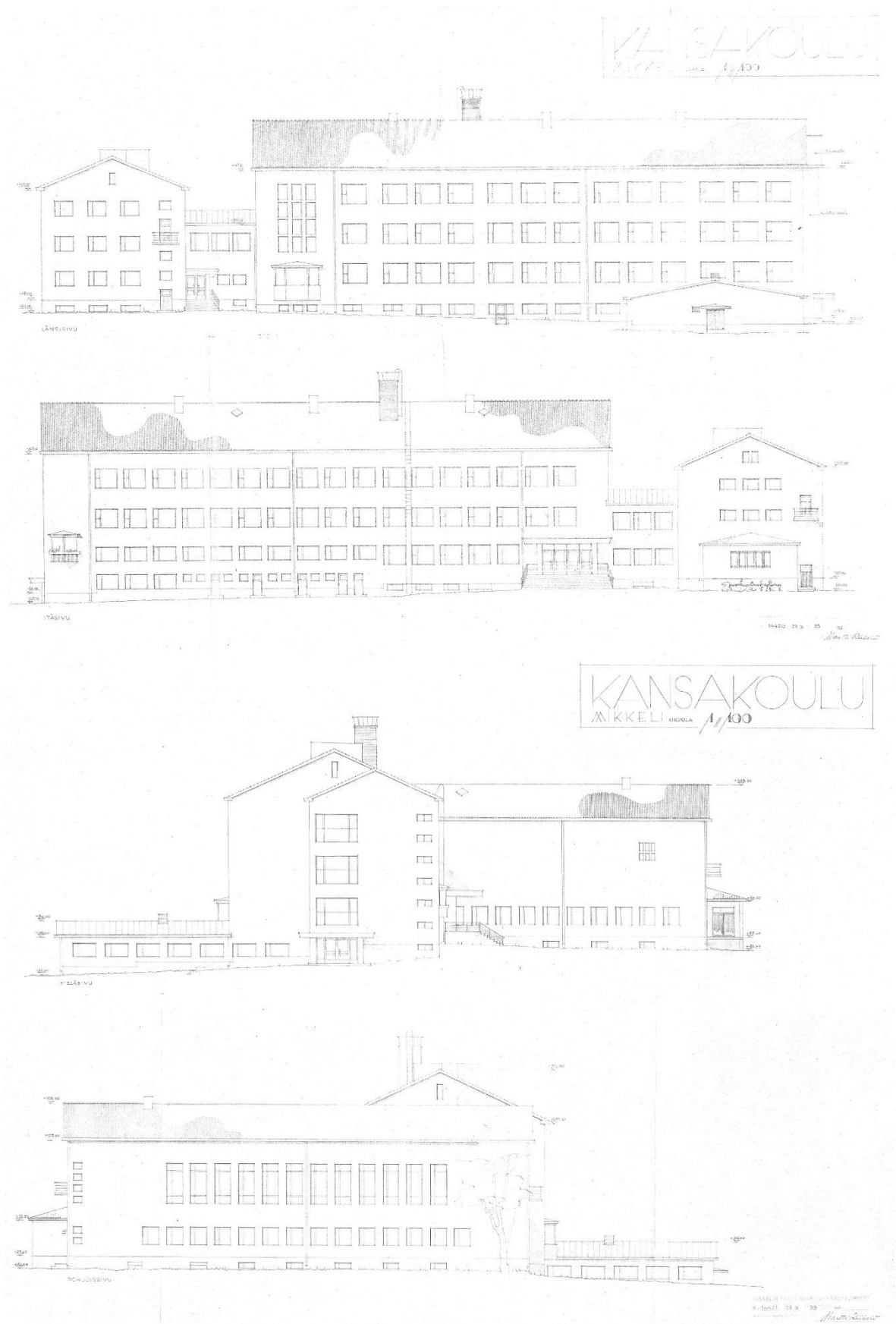
Luokahuonesiiven pitkiä julkisivuja korostivat luokahuoneiden ikkunarivistö. Sisäpihalle avautuivat myös ruokasalin ikkunarivistö sekä koulun pääsisäänkäynti. Pääsisäänkäynnille johti graniittiportaat. Ulko-ovet olivat tammipäälysteiset ja ovien pielet oli päällystetty liuske kivellä. Vastaavista materiaaleista tehtiin myös koulun eteläinen pääsisäänkäynti ja itäinen pääsisäänkäynti. Sisäpihalle avautuivat myös käymälöiden paneeliset ulko-ovet ja eteläisen porrashuoneen erkkeri. Juhlasalisiiven pohjoista julkisivua korostivat juhlasalin korkeat ja kapeat ikkunarivistöt. Päädyissä oli kummankin porrashuoneen sisäänkäynnit ja parvekkeet. Läntisellä julkisivulla rakennusmassasta erottui matalampi veistossalisiipi. Eteläisellä julkisivulla hallitsi oppilaskäytävän suuret ikkunat.

Urpolan kansakoulu kuvattuna koulun pihan suunnasta. Ajoittamaton. (Mikkelin kaupungin museot)

Uusi uljas Urpolan kansakoulu. (Kasvamista ja oppimista: Urpolan koulu 1955-2005)

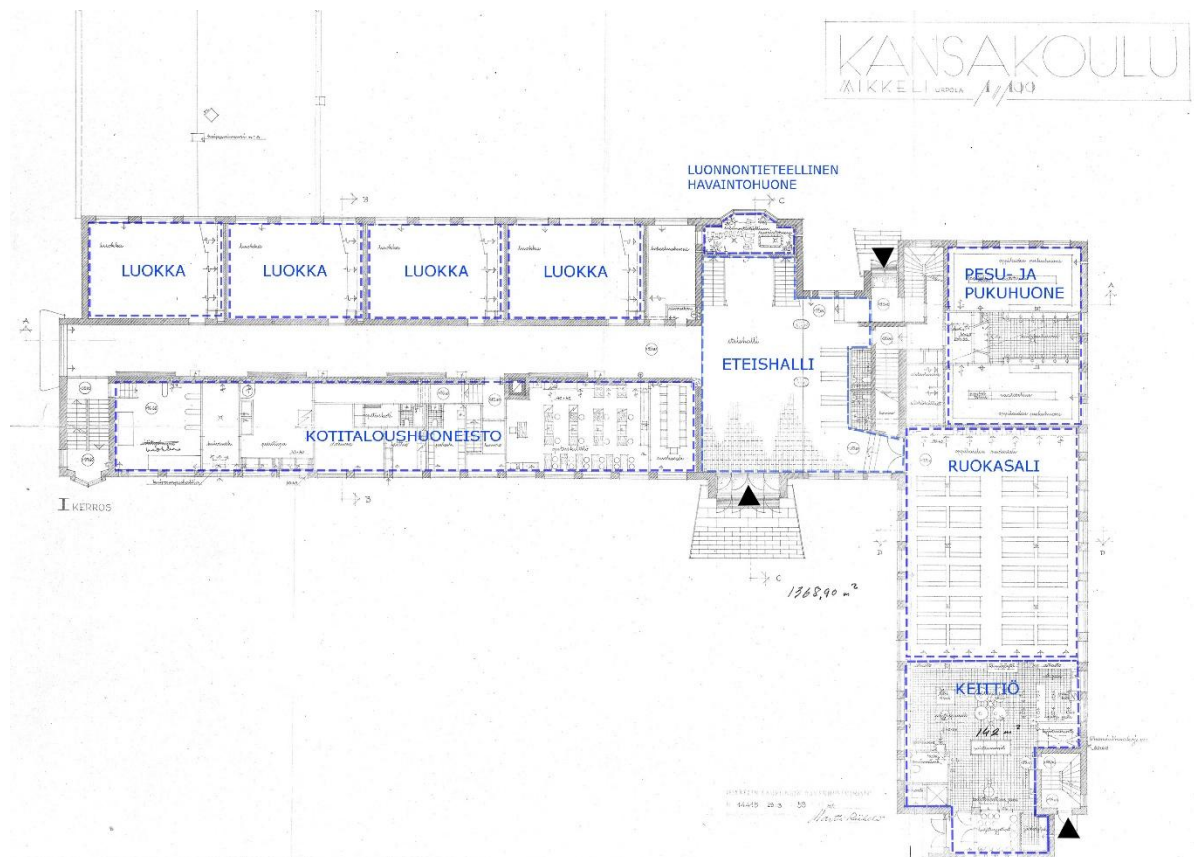

Urpolan kansakoulun julkisivupiirustukset vuodelta 1953. (Mikkelin rakennusvalvonta)

3.2.2 Sisätilat

Tilaohjelma

Koulurakennuksen pääaula sijoittui luokkahuoneisiin ja juhlasaliin väliin. Pääsisäänkäynti tapahtui itäjulkisivulta. Pääovia vastapäätä pääportaikon yhteydessä oli luonnontieteellinen havainto-ohuone, josta erkkeri-ikkunat avautuivat pihalle. Pohjapiirroksessa huoneeseen on osoitettu vesi-aihe sekä kivipolkuja ja viherkasveja. Länsijulkisivulta oli vaatimattomampi sisäänkäynti, jonka kautta oli yhteys juhlasaliin sijainneisiin kahteen oppilaiden pukuhuoneeseen ja yhteiseen suihkutilaan. Juhlasaliin keskiosassa oli ruokasali ja päädyssä keskuskeittola. Silloisen mittapuun mukaan keittola oli erittäin nykyaikainen ja edistysellinen koko maatakin ajatellen. Keittiössä oli oma porrashuone. Luokkahuoneissa oli länsijulkisivulla neljä luokkahuonetta. Käytävän toisella puolella oli kotitaloushuoneisto ja siihen kuuluvat tilat kuten opetuskeittiö, ruokasali, pesutupa, kuivaushuone ja silityshuone. Huomiota ja ihailua herättivät ulkomaita myöten mm. keskusradio, kaikkia kaupungin kouluja palvelevat keskuskeittiö, "trooppinen" kasvihuone ja lääkärin vastaanottotilat.

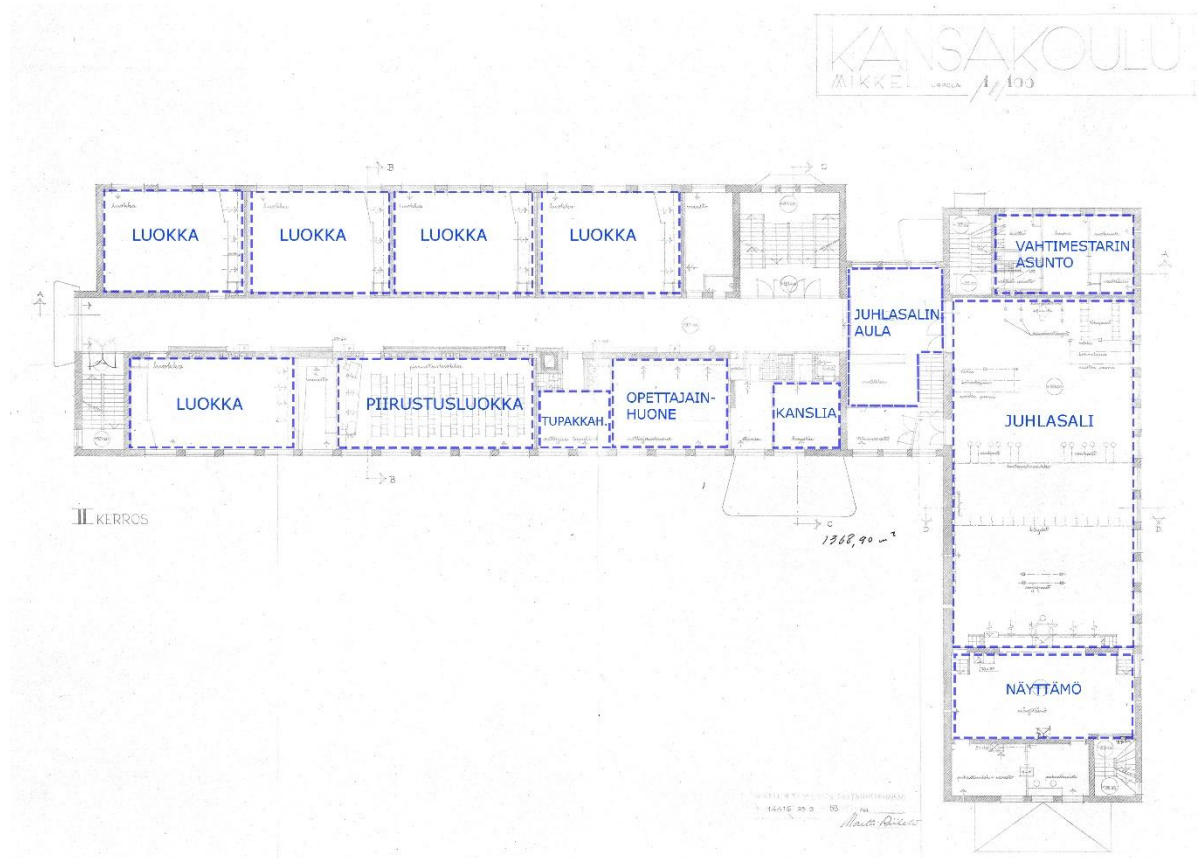

Ensimmäisen kerroksen pohjapiirustus. (Pohjapiirros Mikkelin rakennusvalvonta)

Vasemmalla perunateatteria 1980-luvulta ja oikealla upouuden keskuskeittolan työntekijät vuonna 1955. (Kasvamista ja oppimista: Urpolan koulu 1955-2005)

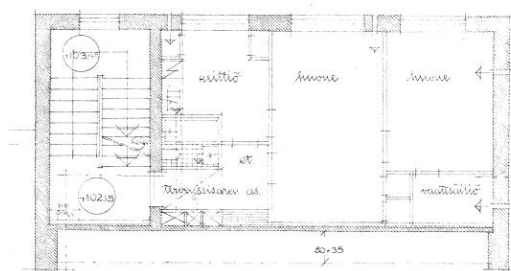
Pääportaikosta saavuttaessa toiseen kerrokseen juhlasaliin edustalla oli aulatilaa vaatesäilytystiloineen. Salin itäpäässä oli näyttämö varastotiloineen. Juhlasaliin länsipäädyssä oli vahtimestarin asunto, johon kuului olohuone, maakuuhuone, keittiö ja vaatehuone. Luokkahuoneissa kanslia, opettajainhuone ja opettajien tupakkahuone sijaitsivat välittömästi pääportaikon yhteydessä. Näiden lisäksi kerroksessa oli 6 luokkahuonetta.

Toisen kerroksen pohjapiirustus. (Pohjapiirros Mikkelin rakennusvalvonta)

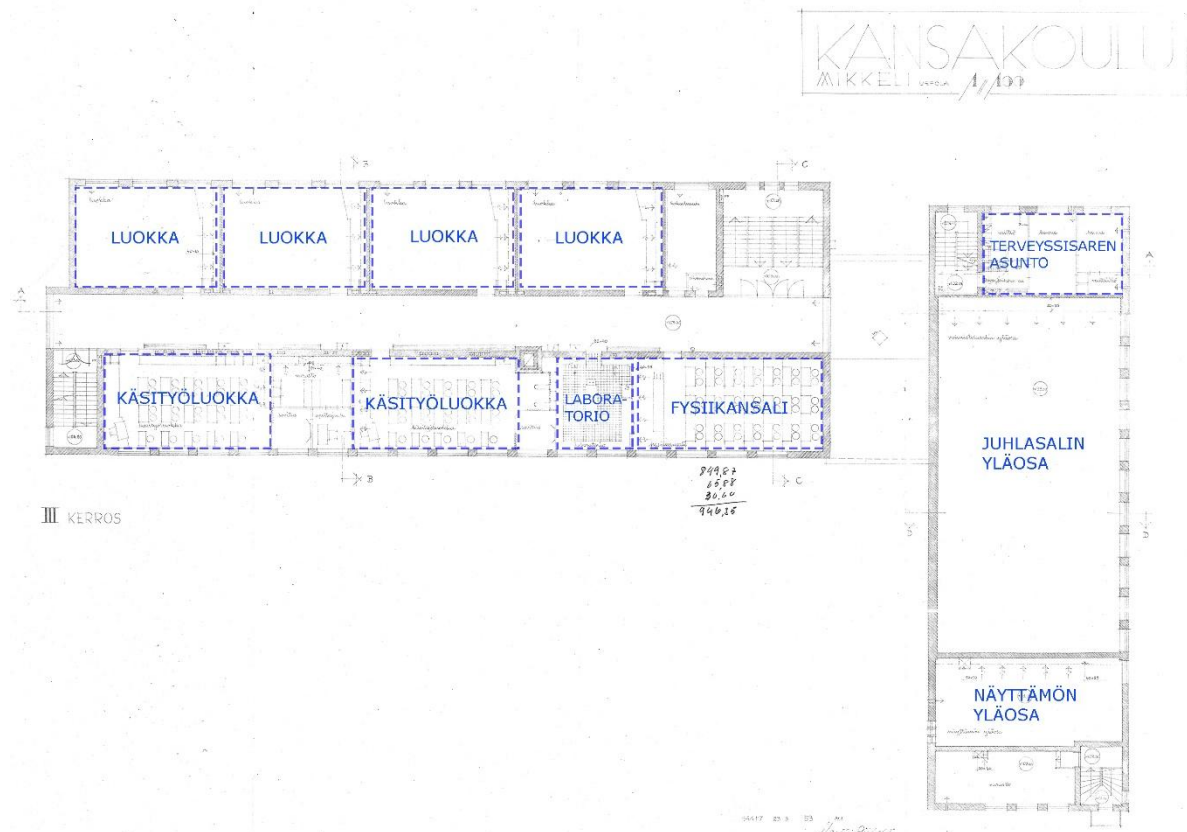

Vasemmalla on 2C-luokka vuodelta 1957. Taustalla näkyy juhlasalin koristeellinen esirippu. (Urpolan koulun vanhat kotisivut) Oikealla on opettajienhuone vuonna 1957. (Olen Urpolasta. Inkeri Rahusen kuva-arkisto)

Terveysisären asunto ja vahtimestarin asunto noudattivat samaa pohjakaavaa.

Juhlasalisiiven kolmannen kerroksen länsipäädyssä vahtimestarin asunnon yläpuolella oli terveys-sisaren asunto. Pohjakaavaltaan asunto oli vahtimestarin asunnon kaltainen. Muilta osin juhlasali-siipi oli salin ja näyttämön yläosia ja päädyssä oli varasto. Luokkahuonesiivessä itäseinustalla olivat fysiikkasali, laboratorio ja kaksi käsityöluokkaa. Länsiseinustalla oli neljä luokkahuonetta.

Kolmannen kerroksen pohjapiirustus. (Pohjapiirros Mikkelin rakennusvalvonta)

Juhlasalisiiven pohjakerroksen länsipäässä oli seurojen puku- ja pesuhuone sekä harjoitushalli varastotiloineen. Kerroksen itäpäädyssä oli keittiöön kuuluvia aputiloja, kuten perkaushuone, perunakellari ja kuivavarasto. Luokkahuonesiiven pohjoisosassa oli polttoainevarasto, kattilahuone sekä erilaisia teknisiä tiloja. Siiven eteläosasta oli luokkahuonesiipeen oma sisäänkäynti. Eteläosassa toimi lääkärin vastaanottotilat, neljä tyttöjen ja poikien käymälää, kerhohuone ja pieni kirjasto. Yksikerroksisessa siipiosassa toimi kaksi veistosluokkaa ja niihin liittyvät aputilat kuten puutavaravarastot, työtilat ja maalaushuone.

Materiaalit ja kiinteä sisustus

Luokkahuoneissa, opettajainhuoneessa ja ruokasalissa lattiamateriaalina oli linoleum. Käytävissä oli saumaton Pastic-massa. Pääaulassa oli klinkkerilattia. Juhlasalin ja näyttämön lattiat tehtiin ponttilaudasta, joka höylättiin ja lakattiin. Luonnontieteellisen havaintohuoneen betonilattian päällä oli 20 cm multakerros, laattakivikäytäviä ja betoninen vesiallas. Veistossalissa oli pystypuupermanto. Sisäportaat päällystettiin marmorimosaiikilla. Tasot jaettiin messinkilistoilla ruutuihin. Marmorimosaiikkia käytettiin myös ikkunapenkeissä. Wc- ja pesuhuoneissa oli 6-kulmaiset lattia-laatat.

Voimistelusalin asennettiin köydet, puomit, kohontapuut, rekit, kiipeämistangot, tika- ja puola-puut, koripallotelineet ja nojapuut. Luokkahuoneissa oli opettajakorokkeet. Sisäovet olivat yleensä sileitä lakattavia koivuvaneriovia. Oppilaskäytävien ja asuntojen porrasovet olivat ylifalssatut. Asuinhuoneistojen ulko-oviin kiinnitettiin kirjeluukku, soittokello ja koteloidut nimikilvet irtokirjaimineen. Kouluhuoneiden ovet merkittiin irtokirjaimin. Luokkahuoneiden ja käytävien vaatenaulakot tehtiin kromioiduin laattarautakoukuin ja ne kiinnitettiin seiniin lujasti ankkuroituihin lautoihin. Lämpöpattereina käytettiin levypattereita.

Inkeri Rahunen muistelee teoksessa Kasvamista ja oppimista: Urpolan koulu 1955-2005 uutta koulua seuraavasti: " Kaikki oli upeaa, käytävät loistivat puhtauttaan. Siellä oli käsienpesualtaat joka

luokan kohdalla eikä jonossakaan tarvinnut olla, juoma-allas oli myös. Naulakot oli joka luokalla. Ei ollut vanhan koulun hajua, ei vuorolukua. Jokainen luokka sai oman valoisan luokkahuoneen, uuden uutukaiset pulpetit, joita varjeltiin naarmuttamasta. Luokan perällä pitkä kaapisto, täynnä pieniä lokeroita, joissa oli vahvat pahvilaatikot vuorolukua varten. Niitä ei vielä onneksi sinä keväänä tarvittu. Seinällä kaiutin, josta koulun johtaja keskusradiosta tuon tuostaki tiedotti tärkeistä asioista. Varottiin ulkojalkineilla käytäviin menoa, samoin luokkahuoneisiin. Entäs ruokala pitkine pöytineen ja penkkeineen, ruoan jakelutiski ja keittiö ihmeellisine patoineen, pannuineen ja tiskikoneineen. Ruokakin vaihtelevampaa.”

3.3 Keskeiset muutosvaiheet

1965 Öljylämmityslaitteet

7.5.1965 on saatu lupa öljylämmityslaitteiston rakentamiselle koulun pohjakerrokseen polttoainetarastoon.

1970 Hammashoitola

17.3.1970 on saatu lupa hammashoitolan muutostöille. Pohjakerroksen eteläosassa sijainnut hammashoitola muutettiin lääkärin vastaanottotilaksi. Uudet hammashoitolan tilat tehtiin kerhohuoneeseen.

1972 Silityshuoneen muutos luokkahuoneeksi

22.2.1972 on saatu lupa ensimmäisen kerroksen silityshuoneen muutokselle luokkahuoneeksi.

1974 Peruskoulujärjestelmä

Tilanahtaus Urpolassa helpottui, kun Siekkilään valmistui uusi koulu 1972 ja Kattilansiltaan pystytettiin väliaikaiseksi tarkoitettu parakkikoulu. Laki koulujärjestelmän perusteista astui voimaan elokuussa 1970. Peruskoulujärjestelmään tuli kunnissa siirtyä vaihteittain vuosina 1972-1977. Mikkelin kaupungissa siirryttiin peruskoulujärjestelmään syksyllä 1974 ja Urpola muuttui kansakoulusta peruskoulun ala-asteeksi.

1981 Keittolan laajennus

17.2.1981 on saatu lupa keskuskeittolan laajennukselle. Laajennuksen suuruus oli alle 10 m² ja tilaan sijoitettiin saapuvan ja lähtevän tavarankäsittelyvarasto.

1982 Ensimmäisen ja kolmannen sekä pohjakerroksen saneeraus

11.5.1982 on saatu lupa ensimmäisen ja kolmannen kerroksen saneeraukselle sekä vähäisille muutoksille pohjakerroksessa. Luokkahuoneista poistettiin vanhat katederit, uusittiin lattiapinnat, maalattiin seiniä, parannettiin akustiikkaa ja valaistusta.

Pohjakerroksessa puru- ja jätelaustavarasto muutettiin käytävätilaksi ja länsijulkisivulle avattiin uusi sisäänkäynti. Kirjasto muutettiin opetustilaksi. Ensimmäisessä kerroksessa kotitaloushuoneiston eteläosassa tehtiin väliseinämuutoksia ja silityshuone muutettiin kerhohuoneeksi ja kuivaushuone ja pesula kirjastoksi. Opetuskeittiö muutettiin tavalliseksi opetustilaksi. Oppilaiden pesu- ja pukuhuoneet saneerattiin ja yhteinen suihkuhuone jaettiin kahtia. Kolmannessa kerroksessa pihan puoleisissa luokissa tehtiin useita väliseinämuutoksia ja käyttötarkoitukset muuttuivat. Fysiikan salissa tehtiin tavallinen opetustila ja sen yhteydessä ollut laboratorio muutettiin opetusvälineilaksi. Toinen käsityöluokista muutettiin musiikki- ja kuvaamataidonluokaksi. Pääportaikon yhteydessä ollut kokoelmahuone muutettiin siivoojen pukuhuoneeksi.

1982 Teknisen työn muutostyöt

16.12.1986 on saatu lupa teknisen työn muutostöille koulun pohjakerroksessa. Muutostyön yhteydessä tehtiin useita väliseinämuutoksia.

1983 Aidan rakentaminen

7.12.1983 on saatu lupa puuaidan rakentamiselle tontin itärajan eteläosaan leikkialueen reunaan.

1996 Hallintotilat

18.4.1996 on saatu hallintotilojen saneeraukselle koulun toisessa kerroksessa. Muutostyön yhteydessä tiloihin tehtiin useita pieniä wc- ja pukutiloja sekä väliseinämuutoksia.

2001 Peruskorjauksen 1.vaihe

8.2.2001 on saatu lupa koulurakennuksen peruskorjauksen ensimmäiselle vaiheelle. Pohjakerroksessa saneerattiin kädentaitojen opetustilat. Korjaustyön yhteydessä tehtiin runsaasti väliseinämuutoksia ja käytävän wc-tilat uudistettiin. Juhlasalisiivessä ruokasali ja keittiö saneerattiin.

Julkisivujen osalta betonitiilikate uusittiin ja katolle asennettiin lumiesteet. Ikkunapellitykset uusittiin mutta ikkunoita ei. Veistossalisiiven sisäänkäynnin yhteyteen rakennettiin pieni laajennusosa. Pohjakerroksen länsijulkisivun ikkunoita suurennettiin alaspäin. Tontin itärajalle lähelle keittiötä rakennettiin uusi jätekatos.

2005 Peruskorjauksen 2.vaihe

5.4.2005 on saatu lupa peruskorjauksen toiselle vaiheelle. Suunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Jaakko Merenmies Ky.

Pohjakerroksessa vanhat käymälätilat muutettiin erillisiksi pieniksi työtiloiksi ja siiven pohjoisosaan tehtiin erilaisia sosiaali- ja varastotiloja. Alkuperäisestä huonejaosta ei jäänyt juurikaan mitään jäljelle. Pihan puoleisia ikkunoita suurennettiin alaspäin. Ensimmäiseen kerroksen pääaulasta avattiin uusi porrasaukko pohjakerrokseen.

Ensimmäisen kerroksen viimeiset osat kotitaloushuoneistosta ja kerhohuone muutettiin pieniksi opetus- ja pienryhmätiloiksi. Pesu- ja pukuhuonetiloihin tehtiin väliseinämuutoksia. Pääaulan wc:t kunnostettiin.

Toisessa kerroksessa kaksi opetustilaa yhdistettiin yhdeksi isoksi kirjastoksi. Talonmiehen entinen asunto muutettiin yhtenäiseksi urheiluvälinevarastoksi. Kolmannessa kerroksessa luokahuone-siivessä saneerattiin koko pihan puoleinen luokkarivistö. Tekstiilityötila muutettiin tavalliseksi luokahuoneeksi ja tehtiin väliseinämuutoksia. Pääportaikon yhteyteen rakennettiin pien ryhmätila. Entinen asunto muutettiin yhtenäiseksi neuvottelutilaksi.

Julkisivujen osalta luokahuoneiden ikkunat uusittiin, betonisokkeli maalattiin, pääsisäänkäynnin yhteyteen rakennettiin betoniset tukimuurit vanhaa sokkeliä mukaillen, Rinnetien puoleiselle julkisivulle asennettiin pronssiset irtokirjaimet "Urpolan koulu" ja pohjakerroksen sisäpihan puoleisten sisäänkäyntien yhteyteen rakennettiin katos.

Katolle rakennettiin tila IV-konehuoneelle.

2005 Tilapäiset opetustilat

30.12.2005 on saatu lupa väliaikaisille opetustiloille. Sisäpihan puolella oli jo kaksi parakkirakennusta. Pallokentälle saatiin lupa vielä seitsemälle parakille.

2006 Lähiliikuntapuisto

Lähiliikuntapuiston saneeraus toteutettiin 2006. Suunnittelusta vastasi Arkkitehtuuri-toimisto Risto Junnilainen. Alueelle osoitettiin pesäpallokenttä, 6 beach volley-kenttää, monitoimikenttä sekä py-säköintipaikat.

2018 Sisäilmakorjaukset

Kesällä 2018 rakennuksessa tehtiin sisäilmakorjauksia. Korjaustapana oli tiivistyskorjaus, jossa luokkatilojen lattia- ja seinärakenteita tiivistettiin. Lisäksi rakenteiden läpi kulkevat ilmapuodot tiivistettiin ja kuitulähteet poistettiin tai käsiteltiin sidonta-aineella.

4. NYKYTILAN KUVAUS

4.1 Ulkotilainventointi

4.1.1 Pihapiiri

Koulun pihapiiri rajautuu pohjoisessa Rinnekatuun, idässä Urpolan pientaloalueeseen sekä etelässä ja lännessä Urpolanlammen ympäristön virkistysalueisiin ja lähiliikuntapuistoon. Urpolan koulun lähimiljöön rakennuskanta on vakiintunut viimeistään 1970-luvun aikana. Lähiympäristön merkittävin muutos liittyy kasvaneeseen puustoon, joka on peittänyt näkymiä etelän suunnasta.

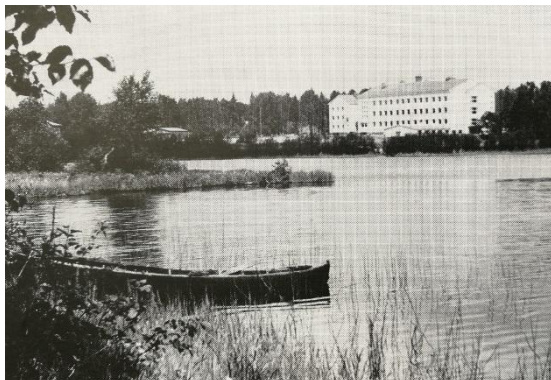
Rakennuksen itäpuolelle jäävä sisäpiha on asfaltoitu ja siihen on maalattu pelikentät. Pihan ja omakotitalotonttien välissä kulkee nurmikaistale, jota reunustaa lehmusrivistö ja jolla kulkee pieni polku. Lähiliikuntapuiston puoleinen piha toimii pääosin pysäköintialueena. Koulun eteläpuolella on osin puiden sekaan rakennettu vihreä leikkiapiha runsaine leikkivälineineen. Luokkahuonesiiven eteläpuolella on lautaverhoiltu ulkorakennus. Koulutontin eteläosassa kasvaa runsaasti vanhoja koivuja ja mäntyjä ja alue sulautuu luontevasti Urpolanlammen virkistysalueeseen.

Koulun eteläpuolella on vihreä leikkiapiha.

Koulun länsipuoleinen lähiliikuntapuisto. Taustalla näkyy Urpolanlampi.

Kasvillisuus on peittänyt näkymät Urpolanlammen länsirannalta kohti koulua. (Vasen kuva teoksesta Olen Urpolasta. Kuva on vuodelta 1956 ja kuvaaja Viljo Kaipainen)

4.1.2 Julkisivut

Julkisivupinnat ovat rapatut ja vaalean punertavaksi maalatut. Betonisokkeli on maalattu vaalean siniharmaaksi ja siinä on näkyvissä valun aikaiset pystysuuntaiset urat.

4.1.3 Katto

Kaikki koulun siipiosat ovat harjakattoisia. Juhlasalisiiven ja luokkahuonesiiven katemateriaalina on punainen betonitiili. Veistossalisiiven ja osan sisäänkäyntikatosten katemateriaalina on vaaleaa sinkittyä peltiä. Betonitiilikate on uusittu 2001.

4.1.4 Ikkunat

Luokkahuoneiden ikkunat ovat miltei neliön muotoisia tuuletusikkunoita. Ikkunapuitteet ovat valkoiset. Puitejako on alkuperäinen. Oppilaskäytävän päädyssä avautuvat suuret 6-ruutuiset ikkunat etelän suuntaan. Luokkahuoneiden ikkunat on uusittu 2005, muutoin ikkunat ovat vanhoja puuikkunoita.

Vasemmalla on luokkahuonesiiven uusittu ikkuna ja oikealla on juhlasalisiiven vanhat ikkunat.

4.1.5 Ovet ja sisäänkäynnit

Koulussa on kolme pääsisäänkäyntiä, joista suurin sijaitsee sisäpihan puolella ja josta on kulku pääaulaan. Toinen pääsisäänkäynti pääaulasta on edellistä vaatimattomampi ja johtaa lähiliikuntapuiston puolelle. Luokkahuonesiiven eteläosasta on kolmas sisäänkäynti. Pääsisäänkäyntiovet ovat alkuperäisiä tammiovia. Portaat ovat graniittia ja seinustat on verhoiltu liuskekivellä. Itäistä ja eteläistä sisäänkäyntiä kattaa profiililtaan paksu tasakate, jota reunustaa pystysuuntainen paneelointi. Alkuperäisissä piirustuksissa myös läntinen pääsisäänkäynti on ollut tasakattoinen. Sisäpihan puoleisen pääsisäänkäynnin yhteyteen on rakennettu luiska, jota reunustaa valkoiset metallikaiteet.

Vasemmalla on eteläinen pääsisäänkäynti ja oikealla on läntinen pääsisäänkäynti.

Pääsisäänkäyntien lisäksi rakennuksessa on omat sisäänkäynnit veistostilasiipeen, kuvaamataidon tiloihin, erityisopetuksen tiloihin sekä juhlasalisiiven itäiseen (keittiö) ja läntiseen (pesu- ja pukuhuoneet) porrashuoneeseen. Näiden lisäksi juhlasalisiivessä on kaksi pientä parvekettä, yksi kummassakin päädyssä. Ulko-ovet ovat pääosin uusittuja metallirunkoisia lasiovia, jotka on maalattu valkoisiksi tai sinisiksi. Keittiön porrashuoneen ja parvekkeiden ulko-ovet ovat vanhoja puupanee-liovia.

Vasemmallalla on kuvaamataiden tilojen sisäänkäynti ja oikealla puu- ja metallityöntilojen sisäänkäynti.

Vasemmallalla on erityisopetustilojen sisäänkäynnit ja oikealla on keittiön porrashuoneen sisäänkäynti.

Rakennuksessa on kaksi erkkeriä. Vasemmallalla on ensimmäisen ryhmätyötilan (alkuperäinen luonnontieteellinen havainnointihuone) erkkeri ja oikealla on eteläisen porrashuoneen erkkeri.

Eteläistä julkisivua hallitsevat luokkahuoneiden ikkunarivistöt. Pienemmät ja tiheimmin jäsenneellyt ikkunat paljastavat porrashuoneen sijainnin.

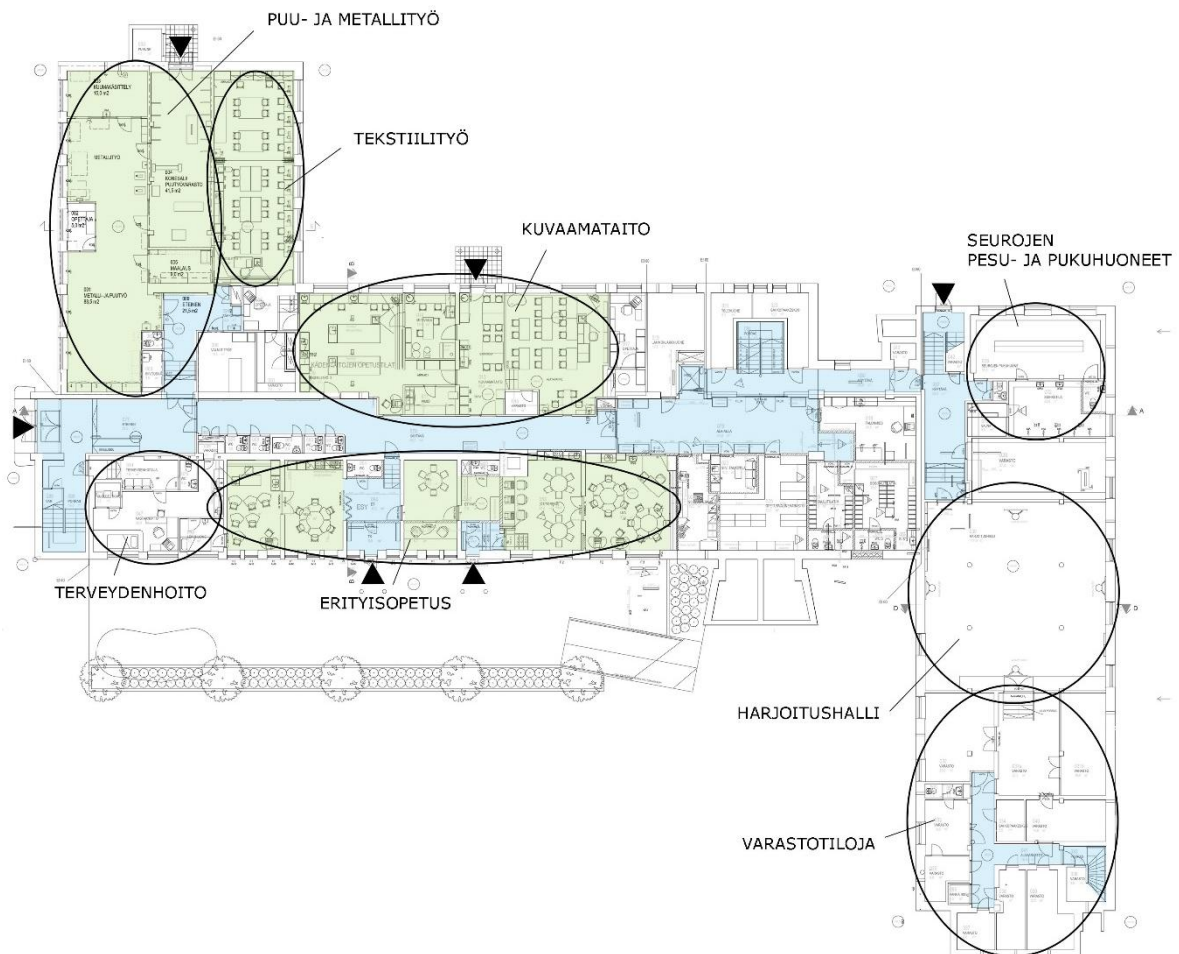

4.2 Sisätilainventointi

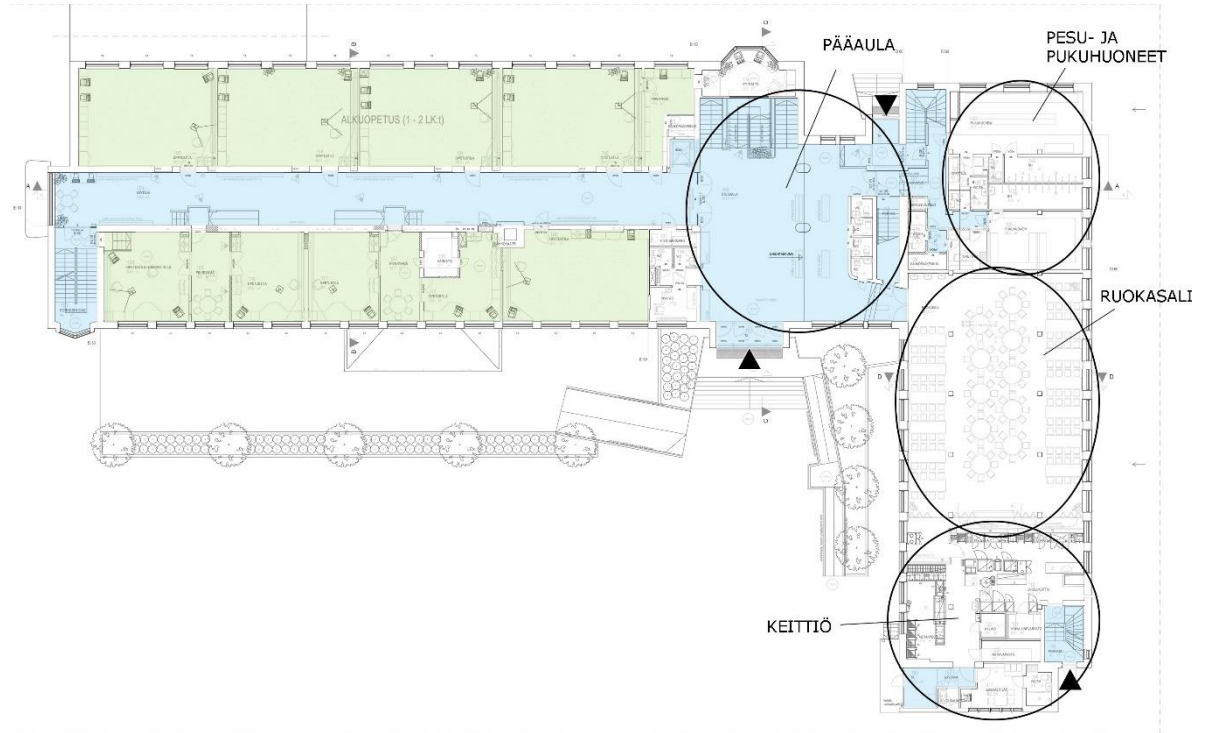
4.2.1 Tilaohjelma

Koulun pohjakerros on osittain maanalla. Pohjakerroksesta tapahtuvat kaikki muut sisäänkäynnit paitsi pääaulasta johtavat pääsisäänkäynnit sekä keittiön sisäänkäynti. Pohjakerroksen juhlasali-siiven länsiosassa on seurojen pesu- ja pukuhuoneet, keskiosassa harjoitushalli ja itäosassa keittiön varastotilat. Tilaohjelma ja tilojen käyttötarkoitukset on pääosin säilynyt alkuperäisenä. Luokkahuonesiiven sisäpihan puolella sijaitsee erityisopetuksen tilat ja eteläpäässä terveydenhoitajan tilat. Länsijulkisivulla on kuvaamataidon tilat. Matalassa siipiosassa on puu- ja metallityön sekä tekstiilityön tilat. Tekstiilityön ja kuvaamataidon tilat on saneerattu 2000 ja puu- ja metallityöntilat 1982. Erityisopetuksen tilat on saneerattu 2005 ja keittiön varastotilat 2000 ja 2005.

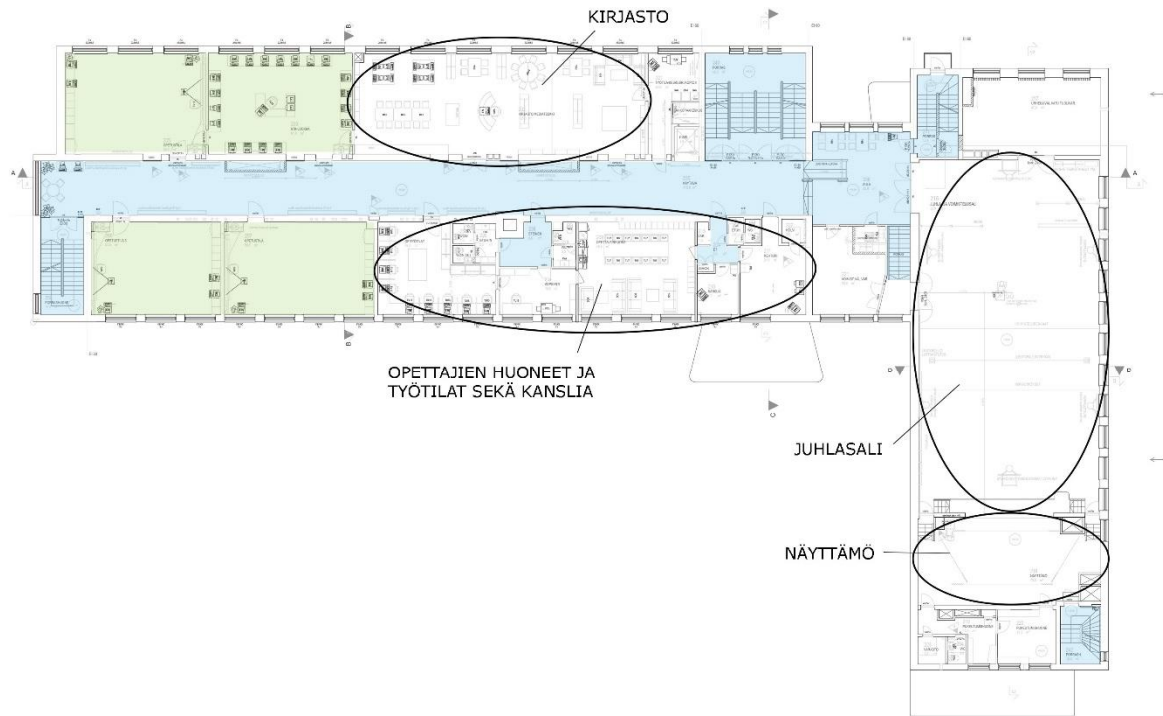
Urpolan pohjakerros. Luokka- ja opetustilat ovat kuvassa vihreällä ja käytävät ja aulatilat sinisellä.

Koulun pääaula sijoittuu juhlasaliin ja luokkahuonesiiven väliin. Portaat pohjakerrokseen rakennettiin 2005. Pääaulassa ja pääportaikon yhteydessä on tyhmytyötila, joka alun perin oli luonnontieteellinen havainnointihuone. Pääaulasta johtaa pitkä käytävä luokkahuonesiipeen. Käytävän varrella on erikokoisia luokkahuoneita ja opetustiloja. Länsipuoleisen seinustan luokkahuoneet ovat säilyttäneet alkuperäisen tilajaon. Sisäpihan puolella huonejakoa on muutettu ja tilat saneerattu 2005. Alun perin sisäpihan puoleisella seinustalla oli kotitaloushuoneisto. Pääaulasta laskeudutaan suureen ruokasaliin. Salin länsipuolella on pesu- ja pukuhuoneet sekä varastotiloja ja itäpuolella keittiö siihen liittyvine aputiloineen. Pesu- ja pukuhuoneet on saneerattu 2005. Ruokasali ja keittiö 2000.

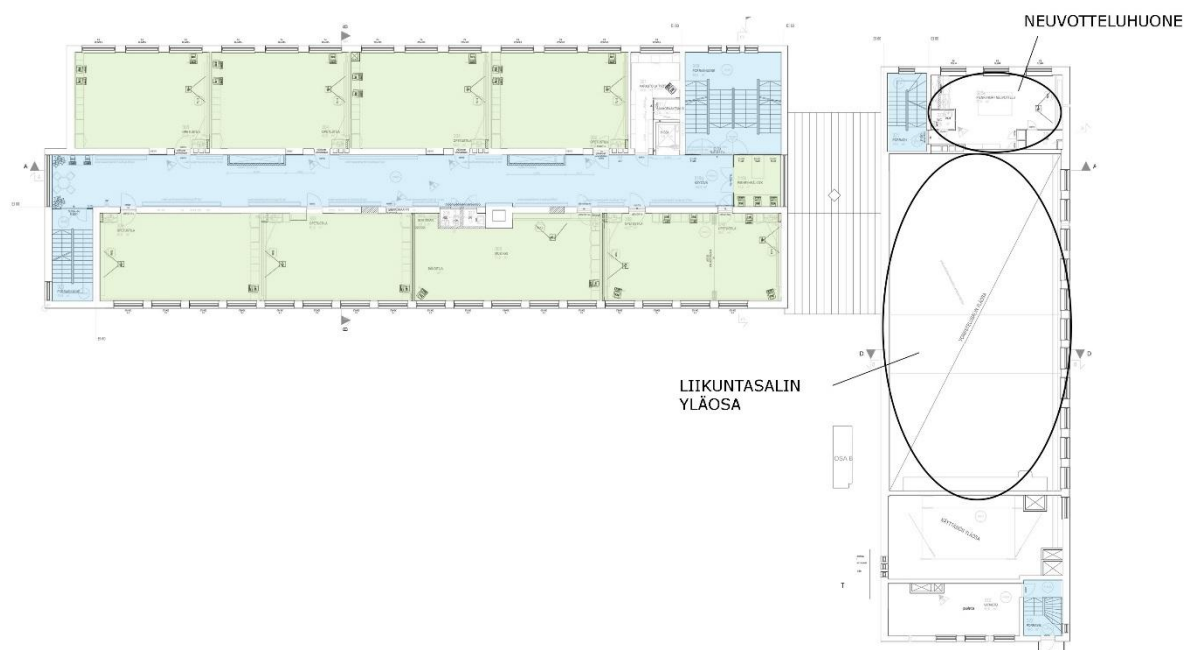
Urpolan ensimmäinen kerros. Luokka- ja opetustilat ovat kuvassa vihreällä ja käytävät ja aulatilat sinisellä.

Toiseen kerrokseen saavuttaessa pääportaikosta heti ensimmäisenä vastaan tulevat opettajien huoneet ja työtilat sekä kanslia. Näitä vastapäätä on kirjasto. Luokkahuonesiiven eteläpäässä on neljä luokkahuonetta. Alkuperäisessä käytössä ja alkuperäisen tilarakenteet ovat säilyttäneet kaksi lännen puoleista luokkahuonetta. Hallintotilat ovat aina olleet paikallaan, mutta tiloissa on tehty merkittäviä huonetilamuutoksia ja saneeraus 1996. Kirjaston tilat on tehty kahden luokkahuoneen paikalle 2005. Pääportaikosta päästään myös koulun juhlasaliin. Juhlasalisiiven länsiosassa oleva varasto on 2005 tehty entisen asunnon tilalle.

Urpolan toinen kerros. Luokka- ja opetustilat ovat kuvassa vihreällä ja käytävät ja aulatilat sinisellä.

Koulun kolmas kerros koostuu pääosin luokkatiloista. Länsiseinustalla on neljä luokkahuonetta, joiden tilajako on säilynyt alkuperäisenä. Itäseinustalla on myös neljä luokkahuonetta, jotka on tehty käsityöluokkien ja fysiikansalin paikalle 2005. Juhlasalisiiven länsiosassa on neuvottelutila, joka on tehty entisen asunnon paikalle 2005.

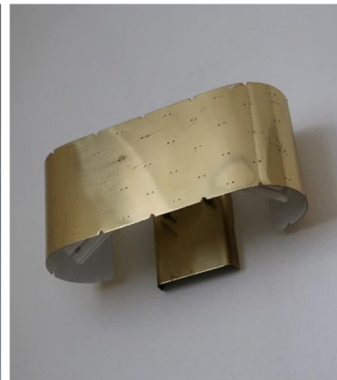
Urpolan kolmas kerros. Luokka- ja opetustilat ovat kuvassa vihreällä ja käytävät ja aulatilat sinisellä.

Aulat, käytävät ja porrashuoneet

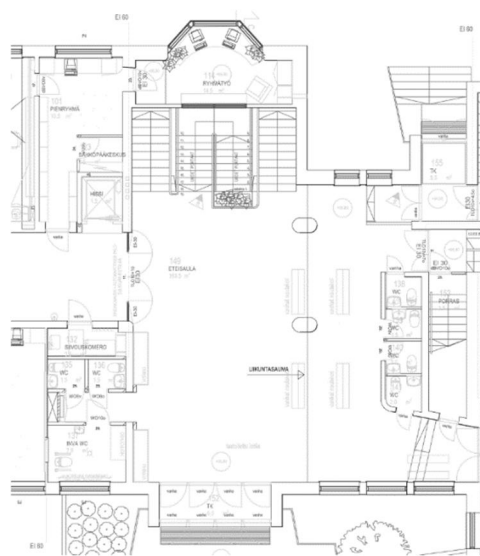
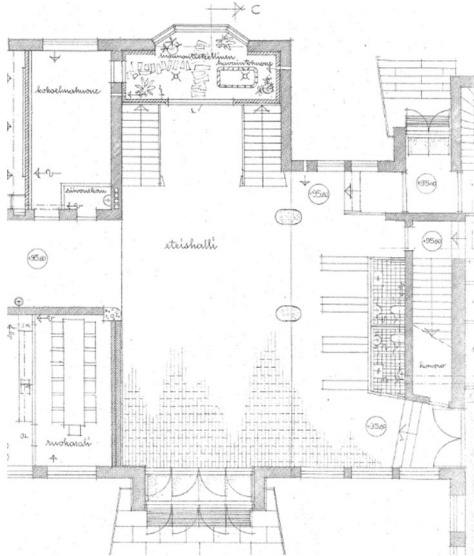
Koulun pääaula sijoittuu luokkahuonesiiven ja juhlasalisiiven väliin. Tilassa on säilynyt alkuperäinen klinkkerilaattalattia, puunaulakot sekä kattovalaisimet. Vuoden 2005 saneerauksen yhteydessä pääaulasta on avattu porrasyhteys pohjakerrokseen, pääaulan yhteyteen on rakennettu hissi, pääaulasta on avattu kulku uusiin wc-tiloihin ja vanhat wc-tilat on kunnostettu. Pilareiden alaosassa on alkuperäinen tammilistaverhous. Toisessa kerroksessa on juhlasalin odotusaula. Kummassakin pääaulassa on jäljellä alkuperäisiä koivuvanerioivia. Aulatilojen yhteyteen on rakennettu luiskia, joiden pinnakaiteet ovat vanhoja pinnakaiteita jäljitteleviä.

Pääaula.

Detaljikuvia pääaulasta ja -portaikosta.

Vasemmalla on alkuperäinen eteishalli ja oikealla nykytilanne. (Mikkelin rakennusvalvonta)

Vasemmalla on pohjakerroksen eteläinen pääsisäänkäynti ja oikealla on toisen kerroksen aulatila.

Pääporrashuoneen lisäksi koulun eteläosassa on oma pieni porrashuone ja juhlasalisiivissä omansa kummassakin päässä. Porrastasanteet ja portaat ovat mosaiikkibetonia ja pinnakaiteet metallia. Porrashuoneet ovat säilyttäneet alkuperäisen ilmeensä.

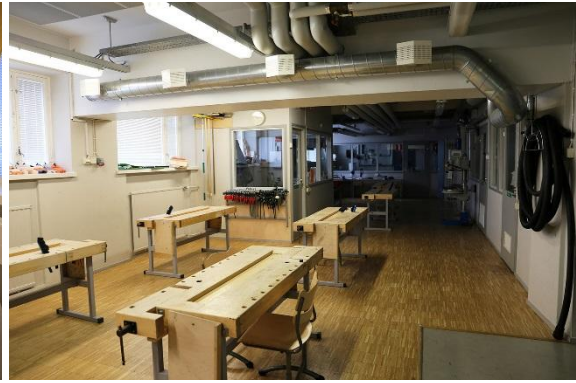
Juhlasalisiiven länsipäädyn porrashuoneessa on alkuperäiset metalliset pinnakaiteet.

Luokkahuonesiivissä kussakin kerroksessa on pitkät keskikäytävät, jonka ympärille luokkahuoneet ovat sijoittuneet. Inventointihetkellä luokkahuonesiipeen ei ollut pääsymahdollisuutta pohjakerrosta lukuun ottamatta.

Opetustilat ja luokkahuoneet

Pohjakerroksessa sijaitsevat puu- ja metallityötilat, tekstiilityötilat sekä erityisopetustilat. Ensimmäisessä kerroksessa on viisi suurta luokkahuonetta ja 7 pientä opetustilaa. Toisessa kerroksessa on neljä suurta luokkahuonetta. Kolmannessa kerroksessa on 7 suurta luokkahuonetta sekä musiikkiluokka. Inventointihetkellä luokkahuonesiipeen ei ollut pääsymahdollisuutta pohjakerrosta lukuun ottamatta.

Alkuperäisen tilarakenteen ovat säilyttäneet toisen kerroksen neljä eteläisintä luokkahuonetta kolmannen kerroksen lännen puoleiset neljä luokkahuonetta. Puu- ja metallitöiden tilat ovat säilyneet alkuperäisellä paikallaan, joskin tiloissa on tehty merkittäviä muutoksia.

Vasemmalla on puu- ja metallityöntilat ja oikealla tekstiilityön tilat.

Pohjakerroksen erityisopetustiloja.

Liikunta- ja juhlasalit

Koulussa on kaksi salia; pohjakerroksen harjoitushalli ja toisen kerroksen juhlasali. Juhlasali on kooltaan 272 m². Juhlasalin pohjoiselta sivulta avautuvat suuren korkeat ikkunat. Juhlasalin yhteydessä on näyttämö sekä varasto- ja pukeutumistiloja. Näyttämön rakenteet ja esirippu ovat alkuperäisiä. Harjoitussali on kooltaan 144 m². Harjoitussalin yhteydessä on pesu- ja pukuhuoneet.

Koulun edustavassa juhlasalissa on säilynyt alkuperäinen esirippu. Harjoitussali on edellistä vaatimattomampi.

Muut tilat

Juhlasaliiviin toisessa kerroksessa sijaitsee koulun 193m²:n suuruinen ruokasali. Tilaohjelma ja käyttö on säilynyt alkuperäisenä.

Entinen terveyssisaren asunto juhlasaliivin kolmannessa kerroksessa muutettiin neuvottelutilaksi 2005. Asunnosta on jäljellä kiinteät seinäkaapit.

5. KAUPUNKIKUVALLINEN ANALYYSI

5.1 Suhde lähiympäristöön

Urpolan koulu on huomattava maamerkki lännestä Lahdentietä kaupunkiin saavuttaessa ja rakennus näkyy taajamakuvasa Rinnekatua länteen kuljettaessa aina miltei 500 metrin päästä. Sen sijaan idässä koulu jää pientaloasutuksen lomaan ja näkymiä koululle avautuu lähinnä ainoastaan Petäjästönkadulta. Massoitteluratkaisu ja koulun sijoittuminen suhteessa itäpuolella kohoavaan maastoon sopeuttaa koulurakennuksen viereiseen asuinalueeseen.

Vasemmalla on näkymä Lahdentien ylittävältä kävelysillalta kohti koulua ja oikealla näkymä Petäjästönkadulta kohti koulua.

Urpolanlammen ympäristössä koulu on ollut huomattava maamerkki, mutta jäänyt aikojen saatossa osittain piiloon kasvillisuuden taakse. Valtatien levenyttäminen on syönyt koulun merkitystä lähiympäristön maamerkinä, vaikka se erottuukin hyvin valtatielle.

5.2 Rakennuksen rooli kaupunkikuvan rakentajana

Urpolan koulu muodostaa selustan Urpolanlammen puolelle sijoituville leikki- ja viheralueille. Urpolan koulu on hyvä esimerkki kaupunginosan reunalle sijoittuvasta julkisesta rakennuksesta, joka jäsentää kaupunkirakenteen erilaisia osia omiksi kokonaisuuksikseen. Rakennuksen konstailematon arkkitehtuuri yhdistyy luontevasti saman aikakauden pientaloalueen kaupunkikuvaan. Koulurakennuksen koko suhteessa ympäröiviin rakennuksiin luo ryhdikkyyttä, jota tukee julkisivujen selkeä jäsentely.

5.3 Suhde muihin saman aikakauden ja toiminnan rakennuksiin Mikkelin kantakaupungin alueella

Sotien jälkeisenä aikana väestö kasvoi ja koululaisten määrä lisääntyi. 50- ja 60-luvuilla rakennettiin Mikkelin kantakaupungin alueelle useita koulurakennuksia. Urpolan koulua lähellä olevat vertailukohteet rakentumisajankohdan ja aikakautensa puolesta ovat Lyseon (Martti Välikangas, 1940) ja Urheilupuiston (Rakennushallitus, 1951) koulut. Näihin verrattuna Urpolan koulu on sijoittunut selkeästi kauemmas keskusta ja kytkeytynyt vahvemmin ympäröiviin viher- ja asuinalueisiin. Kaikissa kouluissa on samankaltaisia periaatteita massoittelussa, julkisivujen jäsentelyssä sekä julkisivumateriaaleissa.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Kohteen harvinaisuus, tyypillisuus ja edustavuus

Urpolan koulu on edustava ja tyypillinen esimerkki 1950-luvun koulurakentamisesta. Se on rakennut samaan aikaan ympäröivän asuinalueen kanssa ja yhdessä ne edustavat jälleenrakennuskauden ihmisläheistä, puutarhakaupunkiaatteesta ponnistavaa kaupunki- ja arkkitehtuurisuunnittelua. Urpolan koulu yhdessä ympäröivän jälleenrakennuskauden pientaloalueen kanssa muodostaa Urheilupuiston koulua ja Nuijamies-Kirjalan asuinalueetta vastaavan kokonaisuuden, jossa näkyvät ajan tarpeet uusille asunnoille ja sen myötä kouluille.

Toisen maailmansodan jälkeen kaupunginarkkitehti Eero Jokilehdolla oli merkittävä rooli Mikkelin kaupunkisuunnittelussa sekä julkisten rakennuksien suunnittelijana. Jokilehdon kädenjälki löytyy monista Mikkelin keskusta-alueen keskeisistä julkisista rakennuksista. Hän on suunnitellut myös

muita koulurakennuksia Mikkelin keskustaan, kuten Mikkelin lukio (1951) ja Mikkelin yhtenäiskoulun laajennusosa (1960-luku).

6.2 Kohteen alkuperäisyys ja historiallinen todistusvoimaisuus

Ulkoasultaan Urpolan koulu on säilynyt miltei alkuperäisen näköisenä. Julkisivujen materiaalit, jäsentely sekä muun muassa pääsisäänkäyntien detaljit (paksu lippakatos, puuovet ja osa kaiteista) ovat säilyneet hyvinä esimerkkeinä rakentamisajankohdan tyylipiirteistä. Julkisivuissa säilyneet erkkerit kertovat aikakauden taidosta sijoittaa harkittuja yksityiskohtia arkkitehtuurisen ilmeen luojaiksi. Rakennushistorian kannalta on arvokasta, että rakennuksen merkittävä arkkitehtuurinen idea tilojen toimintojen näkymisestä julkisivujen jäsentelyssä on säilynyt, sisätilojen muutoksista huolimatta. Muun muassa porrashuoneiden ja juhlasalin sijainti hahmottuu katsojalle jo ennen astumista rakennukseen. Ulkoasun huomattavin muutos on 2000-luvun saneerauksen yhteydessä sisäpihan puolelle rakennettu iso katos sekä pääsisäänkäynnin luiska.

Sisätiloissa alkuperäisen käytön ja tilarakenteen mukaisina ovat säilyttäneet juhla- ja liikuntasali, ruokasali sekä harjoitussali. Pääaula on säilynyt jokseenkin muuttumattomana. Ensimmäisessä kerroksessa on viisi alkuperäisenä säilynyttä luokkahuonetta, toisessa kerroksessa kaksi ja kolmannessa kerroksessa neljä. Veistossalissa puutyötila on alkuperäisellä paikallaan, joskin tiloissa on tehty väliseinämuutoksia. Sisätiloissa on toteutettu merkittäviä saneerauksia 1990- ja 2000-luvuilla, jolta ajalta myös suurin osa materiaaleista on. Pääaulassa on säilynyt alkuperäinen klinkkerilaattalattia, pilareiden tammipaneeliverhous, naulakot ja valaisimia.

6.3 Kohteen historiallinen kerroksisuus

Rakennus on säilyttänyt hyvin rakentamisajankohtansa tyylipiirteensä. Eri muutosvaiheiden mukanaan tuomat kerrokset kohdistuvat pääosin sisätiloihin. Rakennuksen voidaan katsoa edustavan 1950-luvun suomalaista arkkitehtuuria, koulurakennusten suunnitteluperiaatteita ja kaupunkisuunnittelua, jossa ihmisläheinen ote yhdistyy ryhdikkääseen ja käytännön läheiseen muotokieleeseen.

6.4 Arvio kohteen arvoista

Rakennuksella on paikallishistoriallisia arvoja ja se liittyy jälleenrakennuskauden historiaan, jolloin rakennettiin uudenlaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Mikkeliissä aikakauden koulut ja asuinalueet kerivät sotien jälkeen voimakkaasti kasvaneen väestön tarpeista. Puutarhakaupunkiaatteesta ammentava kaupunkisuunnittelu korosti luontoyhteyttä ja ihmisen mittakaavaa, lisäksi uusien alueiden suunnittelua ohjasi vahva käytännöllisyyden huomiointi. Urpolan koululla on myös maisemallisia arvoja, se jäsentää koko Urpolan asuinalueen luoteis- ja pohjoisreunaa.

Urpolan koululla on rakennushistoriallisia arvoja. Se on säilyttänyt hyvin 1950-luvulle ajoittuvan rakentamisajankohdan tyylipiirteensä. Rakennuksen massoittelu ja julkisivujen jäsentely sekä materiaalit ovat lähes alkuperäiset. Käytännöllisyyden ja toimintojen sujuvuuden merkitys arkkitehtuurin lähtökohtana on havaittavissa rakennuksen "helppolukuisesta" yleisilmeestä, tilaohjelma on hahmotettavissa rakennuksen massoittelusta ja julkisivuista. Arvoja lisää ajan suunnitteluihanteisiin liittyvän detaljimaailman säilyneisyys - liuskeket, kaiteet ja puuovet ovat taiten mietittyjä yksityiskohtia muutoin yksinkertaisessa arkkitehtuurissa. Erilaisten materiaalien yhdistäminen rappaan julkisivuun on aikakaudelle tyypillinen piirre, samoin kuin sisäänkäyntien ja yhteisten tilojen huolellinen viimeistely.

6.5 Suositukset kaavoitukselle

Rakennuksella on paikallishistoriallisia ja rakennushistoriallisia arvoja. Rakennuksen säilyminen koulukäytössä edellyttää kuitenkin, että rakennus on kuntonsa puolesta sopiva oppimis- ja opetusympäristö. Jos rakennus puretaan, osa arvoista väistämättä menetetään.

Urpolan koulurakennuksessa on tunnistettu useita sellaisia suunnitteluperiaatteita, joiden vaaliminen on suositeltavaa alueen jatkosuunnittelussa ja kehittämisessä. Tällaisia suunnitteluperiaatteita ovat:

- rakennuksen massoittelun ja sijainnin sovittaminen Urpolan arvokkaaseen pientaloalueeseen ja toisaalta valtatieavaraan sekä Urpolanlammen vehreään ympäristöön
- rakennuksen selkeästi julkiseksi rakennukseksi tunnistettava hahmo
- laadukkaat materiaalit ja huolellisesti mietityt detaljit osana rakennuksen arkkitehtuuria

7. LÄHTEET

Arkistolähteet:

- Mikkelin rakennusvalvonta: rakennuslupapiirustuksia
- Mikkelin kaupunki: asemakaavat
- ESKU – Etelä-Savon kulttuuriperintötietokanta
- Suomen arkistojen, kirjastojen ja museoiden aarteet: www.finna.fi
- Arkistolaitoksen digitaaliarkisto: <http://kronos.narc.fi/karttahaku/>
- Kansallisarkiston digitaaliarkisto: <http://digi.narc.fi/digi/search.ka>
- Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelu: <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>
- Museoviraston Kuvakokoelmat: <https://www.kuvakokoelmat.fi/sites/home>
- Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto: <https://jyx.jyu.fi/>

Painetut lähteet:

- Kasvamista ja oppimista: Urpolan koulu 1955-2005. Eeva-Riitta Hahtola, Keli Korpelainen, Pekka Kettunen. 2005.
- Muuttuvaa Mikkeliä: Mikkelin kaupungin historia 2 1918-1986. Erkki Kuujo. 1988.
- Olen Urpolasta: Urpolan kaupunginosan mennyttä elämää lasten ja aikuisten silmin. Urpola-Seura Ry. 2012.

Painamattomat lähteet:

- Kaupunkirakenneselvitys 7.5.2018. Työryhmän yksimielinen esitys rakennekoreista.
- Moderni arkkitehtuuri Etelä-Savossa. Etelä-Savon maakuntaliitto. Laura Vikman. 2018.
- Modernin jäljillä. Mikkelin seudun kulttuuriperintöohjelma. Alueinventointeja Mikkelin seudulla. Aada Mustonen, Pia Puntanen ja Laura Vikman. 2012. Saatavissa: https://issuu.com/mikkelinkaupunki/docs/modernin_jaljilla/17
- Rakennetun ympäristön kehitys. Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava 2040. Eveliina Könttä ja Teija Ahola. 2017.

Vanhat kartat:

- Rekognosointikartta 1700-luvun loppu. (Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto)
- Pitäjänkartasto 1844-48. (Digitaaliarkisto)
- Topografinen kartta 1943.
- Topografinen kartta 1946.
- Peruskartta 1969. (Maanmittauslaitos)
- Peruskartta 1987. (Maanmittauslaitos)

Kaavat:

- Asemakaava 1938. Otto I Meurman.
- Asemakaava 1953. Eero Jokilehto.
- Urpolan koulun osallistumis- ja arviointisuunnitelma 2.8.2018

Lehtiartikkelit:

- Sisäilmakorjaukset saadaan Urpolan koulussa valmiiksi ennen koulujen alkua: <https://lansi-savo.fi/uutiset/lahella/62766ca7-a354-45f0-ba78-4aee17caebc5>

Verkkolähteet:

- Arkkitehtuurimuseo. Koulurakentamisen historia. Saatavissa: <http://www.mfa.fi/koulurakentaminen>
- Kansakoulusta peruskouluun. Koulurakennuksia kolmelta vuosikymmeneltä. Saatavissa: <http://koulurakennus.fi/index>
- Urpolan koulun kotisivut. Saatavissa: <https://peda.net/mikkeli/perusopetus/urpola>
- Urpolan koulun vanhat kotisivut. Saatavissa: <https://sites.google.com/site/urpolan-koulu/historia>